

Pravni fakultet Univerziteta u Nišu
Faculty of Law, University of Niš

Međunarodna naučna konferencija
International Scientific Conference

„PRAVNA ZAŠTITA DECE”
“LEGAL PROTECTION OF CHILDREN”

Zbornik sažetaka
Collection of summaries

Niš, 11-12 December 2025

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA / INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**„PРАВНА ЗАШТИТА ДЕЦЕ”
“LEGAL PROTECTION OF CHILDREN”**

Zbornik sažetaka / Collection of summaries

Izdavač / Publisher

Pravni fakultet Univerziteta u Nišu / Faculty of Law, University of Niš

Za izdavača / For the Publisher

Prof. dr Predrag Cvetković, dekan

Organizator Konferencije / Conference organizer

Centar za pravna i društvena istraživanja

Urednici Konferencije / Editors-in Chief

Prof. dr Predrag Cvetković, redovni profesor i dekan, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu
Doc. dr Sanja Đorđević Aleksovski, docent, zamenik upravnika Centra za pravna i društvena istraživanja, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu

Organizacioni odbor / Organizing Committee

Prof. dr Predrag Cvetković, redovni profesor i dekan, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu, urednik Konferencije;

Prof. dr Marina Dimitrijević, redovni profesor i glavni i odgovorni urednik časopisa „Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu”, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu;

Prof. dr Marija Ignjatović, redovni profesor i upravnik Centra za pravna i društvena istraživanja, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu;

Prof. dr Aleksandar Mojašević, redovni profesor i prodekan za nauku i finansije, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu;

Prof. dr Ivan Ilić, vanredni profesor i prodekan za nastavu, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu;

Dr Sanja Đorđević Aleksovski, docent, zamenik upravnika Centra za pravna i društvena istraživanja, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu, urednik Konferencije;

Prof. dr Panagiotis Glavinis, dekan, Pravni fakultet, Aristotel Univerzitet u Solunu, Grčka;

Prof. dr Toni Deskoski, redovni profesor, Pravni fakultet Justinijan Prvi Univerziteta Sv. Ćirilo i Metodije, Skoplje, Severna Makedonija;

Prof. dr Ines Medić, redovni profesor, Pravni fakultet, Univerzitet u Splitu, Hrvatska;

Prof. dr Suzana Almeida, vanredni profesor, Politehnički institut – pravni departman u Leiriji, Portugalija;

Prof. dr Tena Hoško, vanredni profesor, Pravni fakultet, Univerzitet u Zagrebu, Hrvatska.

Tehnički urednik / Desktop Publishing: Vladimir Blagojević

Prevod rezimea / Proofreading: Gordana Ignjatović

Korice / Cover: Vladimir Blagojević

Štampa / Print: ATLANTIS D.O.O. Ниш

Tiraž / Circulation: 50

ISBN: 978-86-7148-336-0

Штампање овог Зборника је финансијски помогло Министарство науке, технолошког развоја и иновација
Републике Србије

САДРЖАЈ / CONTENTS

PUBLIC LAW SESSION / JAVNOPRAVNA SESIJA

Dr Jelena Vučković,

Dr Anika Kovačević

USTAVNOPRAVNA ZAŠTITA PRAVA DETETA: STANDARDI, OBAVEZE I
REALNOST PRIMENE KONVENCIJE O PRAVIMA DETETA11

CONSTITUTIONAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD:
STANDARDS, OBLIGATIONS, AND THE REALITY OF IMPLEMENTING THE
CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD12

Dr Dragana Ćorić

ČIJA SU ODGOVORNOST PRAVA DETETA? (KONVENCIJA O PRAVIMA
DETETA NAKON 35 GODINA POSTOJANJA)13

WHOSE RESPONSIBILITY ARE CHILDREN'S RIGHTS? (THE CONVENTION
ON THE RIGHTS OF THE CHILD 35 YEARS AFTER ADOPTION)14

Dr Milan Rapajić

OMBUDSMAN ZA PRAVA DETETA15

OMBUDSMAN FOR THE CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION16

Katarina Mitrovski

ROMSKA DECA I IZAZOVI SAVREMENE ZAŠTITE PRAVA DETETA:
ULOGA LOKALNOG OMBUDSMANA U OBLIKOVANJU POLITIKA I PRAKSI17

ROMA CHILDREN AND CHALLENGES OF CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION:
THE ROLE OF THE LOCAL OMBUDSMAN IN SHAPING POLICIES AND PRACTICES18

Stefan Milić

ULOGA ORGANA UPRAVE U ZAŠTITI PRAVA DETETA SA POSEBNIM
OSVRTOM NA MATIČNE KNJIGE ROĐENIH19

THE ROLE OF ADMINISTRATIVE AUTHORITIES IN PROTECTING THE
RIGHTS OF THE CHILD, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE BIRTH REGISTER...20

Rajko Raonić,

Olgica Raonić

PRAVA DECE U KONTEKSTU ČLANA 15 I 32 KONVENCIJE UN O
PRAVIMA DETETA21

CHILDREN'S RIGHTS IN THE CONTEXT OF ARTICLES 15 AND 32
OF THE UN CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD22

Sanja Đorđević Aleksovski, LL.D.

INTERPRETATIVE APPROACHES OF THE COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE
CHILD UNDER THE OPTIONAL PROTOCOL ON THE COMPLAINTS PROCEDURE
(OPIC)23

RAZVOJ PRAKSE KOMITETA ZA PRAVA DETETA U OKVIRU OPCIONOG PROTOKOLA O POSTUPKU PO PREDSTAVKAMA.....	24
--	----

Anișoara Băbălău, LL.D.

APPLYING INTERNATIONAL PROTECTION OF CHILDREN'S FUNDAMENTAL RIGHTS IN ROMANIA.....	25
--	----

PRIMENA MEĐUNARODNOG OKVIRA ZAŠTITE OSNOVNIH PRAVA DETETA U RUMUNIJI.....	26
---	----

Ivan Kyosev, LL.D.

LEGAL PROTECTION OF CHILDREN IN THE REPUBLIC OF BULGARIA AFTER THE DEMOCRATIC TRANSITION TOWARDS THE RULE OF LAW	27
--	----

PRAVNA ZAŠTITA DECE U REPUBLICI BUGARSKOJ NAKON DEMOKRATSKE TRANZICIJE KA VLADAVINI PRAVA.....	28
--	----

Dr Saša Knežević

ZAŠTITA MALOLETNIKA I MALOLETNIH OŠTEĆENIH U KRIVIČNOM POSTUPKU..	29
---	----

PROTECTION OF JUVENILES AND MINOR VICTIMS IN CRIMINAL PROCEEDINGS.	30
--	----

Dr Vanda Božić

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA DECE – ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA.....	31
--	----

CRIMINAL LAW PROTECTION OF CHILDREN: VICTIMS OF HUMAN TRAFFICKING.....	32
--	----

Nazmije Shaqiri, LL.D.,

Hatixhe Bajrami

THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM IN NORTH MACEDONIA: CHALLENGES AND DEVELOPMENT PROSPECTS	33
--	----

SISTEM MALOLETNIČKOG PRAVOSUĐA U SEVERNOJ MAKEDONIJI: IZAZOVI I RAZVOJNE PERSPEKTIVE	34
--	----

Dr Dragan Jovašević

ZAŠTITA DECE OD PORNOGRAFIJE: MEĐUNARODNI STANDARDI I PRAVO SRBIJE.....	35
---	----

PROTECTION OF CHILDREN AGAINST PORNOGRAPHY: INTERNATIONAL STANDARDS AND SERBIAN LAW	36
---	----

Dr Haris Muminović

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA DECE MLAĐE OD 14 GODINA.....	37
---	----

CRIMINAL PROTECTION OF CHILDREN UNDER THE AGE OF 14.....	38
--	----

Aleksandar Marsavelski, LL.D.,

Agnesa Fetai, LL.M.

APPLYING THE NORDIC MODEL TO COMBAT SEX TRAFFICKING OF CHILDREN IN CROATIA AND NORTH MACEDONIA.....	39
---	----

PRIMENA NORDIJSKOG MODELA U BORBI PROTIV SEKSUALNE TRGOVINE DECOM U HRVATSKOJ I SEVERNOJ MAKEDONIJI	40
---	----

Anđela Ristić

MALOLETNIČKE KRIVIČNE SANKCIJE U PRAKSI: KO, KOGA, OD ČEGA I KAKO ŠTITI?	41
JUVENILE CRIMINAL SANCTIONS IN PRACTICE: WHO PROTECTS WHOM, FROM WHAT, AND HOW?	42

Aleksandar Arsić

MEHANIZMI VANPROCESNE ZAŠTITE MALOLETNIH SVEDOKA U REPUBLICI SRBIJI	43
MECHANISMS OF EXTRAPROCEDURAL PROTECTION OF JUVENILE WITNESSES IN THE REPUBLIC OF SERBIA.....	44

Dimitrios A. Kourtis, LL.D.

THE PERPETRATION OF GENOCIDE THROUGH THE FORCIBLE TRANSFER OF CHILDREN	45
IZVRŠENJE GENOCIDA PUTEM PRISILNOG PREMEŠTANJA DECE.....	46

Dr Enis Omerović

MEĐUNARODNOPRAVNA ZAŠTITA DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA: ZABRANA REGRUTOVANJA DJECE VOJNIKA I SAVREMENI IZAZOVI.....	47
INTERNATIONAL LAW PROTECTION OF CHILDREN IN ARMED CONFLICTS: THE PROHIBITION OF CHILD SOLDIER RECRUITMENT AND CONTEMPORARY CHALLENGES.....	48

Nikola Stanković

OSVRT NA (NE)ODGOVORNOST DECE VOJNIKA U ORUŽANOM SUKOBU	49
REFLECTION ON THE (NON)LIABILITY OF CHILD SOLDIERS IN ARMED CONFLICT	50

Dr Sara Mitić

ZAŠTITA PRAVA DETETA U SRBIJI – ISTORIJSKI PREGLED.....	51
PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD IN SERBIA – A HISTORICAL OVERVIEW	52

Dr. sc. Zrinka Erent Sunko,**Dr. sc. Nenad Rančić,****Dr. sc. Ozren Pilipović**

DJECA KAO AKTIVNI ČIMBENICI GOSPODARSKOG RAZVOJA I PRAVNO ODREĐENJE NJIHOVA POLOŽAJA KROZ POVIJEST.....	53
CHILDREN AS ACTIVE FACTORS OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND LEGAL REGULATION OF THEIR POSITION THROUGH HISTORY.....	54

PRIVATE LAW SESSION / PRIVATNOPRAVNA SESIJA

Ines Medić, LL.D.

RECOGNITION OF A PARENTHOOD ACQUIRED ABROAD AND THE ROLE OF EUROPEAN COURTS.....	57
---	----

PRIZNAVANJE RODITELJSTVA STEČENOG U INOSTRANSTVU I ULOGA EVROPSKIH SUDOVA.....	58
---	----

Dr Snežana Brkić

KADA POČINJE LJUDSKI ŽIVOT? PRILOG RASPRAVI O PRAVNOJ ZAŠTITI NEROĐENOG DETETA	59
---	----

WHEN DOES HUMAN LIFE BEGIN? A CONTRIBUTION TO THE DISCUSSION ON THE LEGAL PROTECTION OF THE UNBORN CHILD.....	60
--	----

Dr Marija Ignjatović

ZAŠTITA PRAVA DETETA U ANTIČKOM RIMU	61
--	----

THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN ANCIENT ROME	62
---	----

Dr Željko Bartulović,

Dr Ines Matić Matešković

O PRAVNOM POLOŽAJU DJECE U RIMSKOM I SREDNJOVJEKOVNOM STATUTARNOM PRAVU	63
--	----

THE LEGAL POSITION OF CHILDREN IN ROMAN LAW AND MEDIEVAL STATUTORY LAW	64
---	----

Dr Nina Kosanović

ULOGA DRŽAVE U OBEZBEĐIVANJU IMOVINSKE ZAŠTITE DECE: RIMSKO NASLEĐE I SAVREMENI PRISTUPI (SA POSEBNIM OSVRTOM NA ALIMENTACIONI FOND)	65
--	----

THE ROLE OF THE STATE IN ENSURING CHILDREN'S PROPERTY PROTECTION: ROMAN LEGACY AND CONTEMPORARY APPROACHES (WITH SPECIFIC REFERENCE TO THE ALIMONY FUND)	66
--	----

Dr Goran Milosavljević

PRAVO NASLEĐIVANJA DETETA U OSMANSKOM CARSTVU: PRIMER BALKANSKIH PROVINCIJA CARSTVA.....	67
---	----

THE RIGHT OF INHERITANCE OF CHILDREN IN THE OTTOMAN EMPIRE: THE EXAMPLE OF THE BALKAN PROVINCES OF THE EMPIRE.....	68
---	----

Natalija Todorović,

Jovan Conić

INSTRUMENTI PRAVNE ZAŠTITE DECE U GRAĐANSKOM ZAKONIKU KNEŽEVINE SRBIJE IZ 1844. GODINE.....	69
--	----

INSTRUMENTS OF LEGAL PROTECTION OF CHILDREN IN THE CIVIL CODE OF THE PRINCIPALITY OF SERBIA FROM 1844.....	70
---	----

Angel Ristov, LL.D.

THE RIGHT OF THE CHILD TO CONTACT WITH NON-RESIDENT PARENT AND OTHER CLOSE RELATIVES	71
PRAVO DETETA NA KONTAKT SA RODITELJEM SA KOJIM NE ŽIVI ZAJEDNO I DRUGIM BLISKIM ROĐACIMA	72

Dr Dejan Janićijević

PRAVO DETETA DA ŽIVI SA SVOJIM RODITELJIMA: SADRŽINA I OGRANIČENJA....	73
THE RIGHT OF A CHILD TO LIVE WITH PARENTS: SCOPE AND LIMITATIONS	74

Dr Minela Đerlek

PRAVNA ZAŠTITA DETETA NAKON PRESTANKA ZAJEDNICE ŽIVOTA RODITELJA ..	75
LEGAL PROTECTION OF THE CHILD AFTER THE TERMINATION OF THE PARENTAL COMMUNITY OF LIFE.....	76

Dr Dejan Micković

VRŠENJE RODITELJSKIH ODGOVORNOSTI NAKON RAZVODA BRAKA U EVROPSKIM ZAKONODAVSTVIMA.....	77
EXERCISE OF PARENTAL RESPONSIBILITIES AFTER DIVORCE IN EUROPEAN LEGISLATIONS	78

Maša Smiljana Šović

ZASNIVANJE JEDNORODITELJSKE PORODICE USVOJENJEM	79
ESTABLISHING A SINGLE-PARENT FAMILY THROUGH ADOPTION.....	80

Dr Zoran Ponjavić

OGRANIČENJE PRAVA DETETA NA SAZNAJJE POREKLA.....	81
RESTRICTION OF THE CHILD'S RIGHT TO KNOW HIS/HER ORIGIN	82

Dr Gordana Stanković

PROCESNE ULOGE DETETA U POSEBNIM PORODIČNIM PARNIČNIM POSTUPCIMA.....	83
PROCEDURAL ROLES OF THE CHILD IN SPECIAL FAMILY LITIGATION PROCEEDINGS.....	85

Josipa Kokić

THE CHILD'S RIGHT TO INFORMED CONSENT: A SPECIAL OVERVIEW OF CROATIAN, SERBIAN, AND SLOVENIAN LEGAL FRAMEWORKS.....	87
PRAVO DETETA NA INFORMISANI PRISTANAK: POSEBAN PREGLED HRVATSKOG, SRPSKOG I SLOVENAČKOG PRAVNOG OKVIRA.....	88

Dr Ana Radina

RAZVOJ PRAVA DJETETA NA INFORMACIJU U OBITELJSKOM PRAVU REPUBLIKE HRVATSKE	89
THE DEVELOPMENT OF THE CHILD'S RIGHT TO INFORMATION IN THE FAMILY LAW OF THE REPUBLIC OF CROATIA.....	90

Dr Ivana Simonović	
PRAVO DETETA NA ZDRAVLJE.....	91
THE CHILD'S RIGHT TO HEALTH.....	92
Maja Proso, LL.D.	
YOUTH CLIMATE LITIGATION AND THE RIGHT TO A HEALTHY ENVIRONMENT.....	93
KLIMATSKI SPOROVI MLADIH I PRAVO NA ZDRAVU ŽIVOTNU SREDINU	94
Dr Luka Baturan	
IZDRŽAVANA DECA OBVEZNIKA POREZA NA DOHODAK GRAĐANA.....	95
DEPENDENT CHILDREN OF PERSONAL INCOME TAXPAYERS.....	96
Milica Ilić	
PARENTS' LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY THEIR CHILDREN TO THIRD PARTIES IN SERBIAN, GERMAN, AND FRENCH LAW	97
ODGOVORNOST RODITELJA ZA ŠTETU KOJU NJIHOVA DECA PROUZROKUJU TREĆIM LICIMA U SRPSKOM, NEMAČKOM I FRANCUSKOM PRAVU	98
Vencislav Petrov, LL.D.	
CHILD'S PROPERTY RIGHTS.....	99
IMOVINSKA PRAVA DETETA.....	100
Ljubisha Stefanoski, PhD,	
Filip Vuchen, PhD,	
Goce Naumovski, PhD	
CHILDREN AS OWNERS OF INTELLECTUAL PROPERTY	101
DECA KAO NOSIOCI PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE.....	102
Dr Olga Jović-Prlainović	
ZAŠTITA PRAVA DETETA U DIGITALNOM PROSTORU: IZAZOVI I PERSPEKTIVE	103
PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: CHALLENGES AND PERSPECTIVES	104

PUBLIC LAW SESSION

JAVNOPRAVNA SESIJA

Dr Jelena Vučković,
 Redovni profesor,
 Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu,
 Republika Srbija

UDK: 342.726-053.2(497.11)

UDK: 341.231.14-053.2(497.11)

UDK: 342.565.2(497.11)

Dr Anika Kovačević,
 Docent,
 Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu,
 Republika Srbija

DOI: 10.5281/zenodo.17811868

USTAVNOPRAVNA ZAŠTITA PRAVA DETETA: STANDARDI, OBAVEZE I REALNOST PRIMENE KONVENCIJE O PRAVIMA DETETA

Autorke u radu analiziraju delotvornost ustavnopravnih i institucionalnih mehanizama zaštite prava deteta u Republici Srbiji kroz primenu standarda „najboljeg interesa deteta“, koji predstavlja osnovni međunarodni i ustavni kriterijum u svim postupcima koji se tiču dece. Centralno istraživačko pitanje jeste da li savremeni normativni okvir i institucionalna praksa obezbeđuju stvarnu, a ne samo deklarativnu zaštitu prava deteta, u kontekstu primene Konvencije UN o pravima deteta. Posebna pažnja posvećena je ulozi Ustavnog suda Republike Srbije u zaštiti prava deteta, kako kroz kontrolu ustavnosti zakona, tako i kroz odlučivanje po ustavnim žalbama u predmetima koji se neposredno odnose na dete. Analizira se da li Sud dosledno primenjuje standard najboljeg interesa deteta kao ustavnopravni korektiv, te u kojoj meri njegova praksa doprinosi ujednačavanju standarda zaštite u sudskim i upravnim postupcima. Iako je domaći pravni sistem u značajnoj meri usaglašen sa međunarodnim standardima i iako se poslednjih godina beleže pozitivni pomaci — uključujući profesionalizaciju organa starateljstva, unapređenje sudske prakse, jačanje preventivnih mehanizama, razvoj specijalizovanih postupaka i aktivniju ulogu nezavisnih institucija — i dalje postoji izražen jaz između normi i realnosti. Kao ključni izazovi identifikuju se: neujednačena primena standarda najboljeg interesa deteta, nepostojanje jasnih i ujednačenih kriterijuma u procenama, nedovoljna koordinacija među institucijama, predugo trajanje postupaka i povremeno neadekvatna primena međunarodnih standarda u sudskim odlukama. Zaključak naglašava potrebu za daljim jačanjem institucionalnih kapaciteta, ujednačavanjem sudske prakse, aktivnijom ulogom Ustavnog suda i snažnijim preventivnim mehanizmima, kako bi se standard najboljeg interesa deteta dosledno i delotvorno primenio u svim postupcima koji utiču na dete.

Ključne reči: najbolji interes deteta, Ustavni sud, prava deteta, sudska zaštita, institucionalni okvir.

Jelena Vučković, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Kragujevac,

Republic of Serbia

Anika Kovačević, LL.D.,

Assistant Professor,

Faculty of Law, University of Kragujevac,

Republic of Serbia

CONSTITUTIONAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD: STANDARDS, OBLIGATIONS, AND THE REALITY OF IMPLEMENTING THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD

This paper analyzes the effectiveness of constitutional and institutional mechanisms for the protection of the rights of the child in the Republic of Serbia through the application of the "best interests of the child" standard, as a fundamental international and constitutional criterion in all proceedings concerning children. The central research question is whether the contemporary normative framework and institutional practice ensure genuine, rather than merely declaratory, protection of children's rights within the context of implementing the UN Convention on the Rights of the Child. Special attention is given to the role of the Constitutional Court of the Republic of Serbia in the protection of children's rights, both through constitutional review of legislation and through adjudication on constitutional complaints in cases directly concerning children. The paper examines whether the Court consistently applies the best interests of the child as a constitutional corrective, and to what extent its jurisprudence contributes to the harmonization of child protection standards in judicial and administrative proceedings. Although the domestic legal system is largely aligned with international standards and although there have been positive developments in recent years, particularly in terms of the professionalization of guardianship authorities, the improvement of judicial practice, the strengthening of preventive mechanisms, the development of specialized procedures, and the increasingly active role of independent institutions, a significant gap between norms and reality persists. The key challenges identified include: inconsistent application of the best interests of the child standard, the absence of clear and uniform criteria in assessments, insufficient coordination among institutions, excessively long proceedings, and at times inadequate application of international standards in judicial decisions. The conclusion emphasizes the need for further strengthening of institutional capacities, harmonization of case law, a more active role of the Constitutional Court, and stronger preventive mechanisms, in order to consistently and effectively apply the best interests of the child standard in all proceedings affecting the child.

Keywords: best interests of the child, Constitutional Court, children's rights, judicial protection, institutional framework.

Dr Dragana Ćorić,
Docent,
Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu,
Pokrajinski zaštitinik građana-ombudsman,
Republika Srbija

UDK: 341.231.14-053.2(100)

DOI: 10.5281/zenodo.17811893

ČIJA SU ODGOVORNOST PRAVA DETETA? (KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA NAKON 35 GODINA POSTOJANJA)

Stav da je Konvencija o pravima deteta donela deci samo prava a ne i obaveze ili odgovornosti je potpuno pogrešan. Deci su priznata prava kao vid njihove zaštite od eksploatacije, nasilja, zanemarivanja i nasilja različitih vidova. Korpusom prava iz pomenute Konvencije deci je priznato ono što ona zapravo imaju od momenta začeca - da su ljudska bića, vredna samim tim što postoje, bez obzira što nisu zbog svojih godina starosti podobna da budu glasači, oni koji plaćaju poreze, zarađuju itd. No da li deca treba da budu sama odgovorna za sopstvena prava i njihovu realizaciju i zaštitu, ili to treba da čine samo odrasli, ili je to treba da bude rezultat zajedničkog truda? U analizi koja će biti urađena u ovom radu, autor će prikazati kako su pojedina neadekvatna tumačenja nekih odredbi Konvencije o pravima deteta izvesna prava deteta dovela do apsurdā (pravo na veroispovest, pravo na izražavanje mišljenja i druga) i ozbiljnim zloupotrebama istih tih prava dovela u opasnost i decu, njihov štit u vidu prava iz imenovane Konvencije i izazvale suprotan efekat od očekivanog.

Ključne reči: prava deteta, odgovornost, tumačenje prava.

Dragana Ćorić, LL.D.,

Assistant Professor,

Faculty of Law, University of Novi Sad,

Ombudsman for the Autonomous Province of Vojvodina,

Republic of Serbia

***WHOSE RESPONSIBILITY ARE CHILDREN'S RIGHTS?
(THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE
CHILD 35 YEARS AFTER ADOPTION)***

The view that the Convention on the Rights of the Child (1989) only grants children rights and no obligations or responsibilities is utterly wrong. Children's rights have been recognized as a form of ensuring their protection from various kinds of exploitation, violence, neglect and abuse. The corpus of rights envisaged in the Convention recognizes the inalienable right which children actually have from the moment of conception: that they are human beings, valuable by their existence per se, and despite the fact that they are not eligible to vote, pay taxes, earn money (etc.) due to their age. Yet, should children be responsible for their own rights, their exercise and protection, or should this be done only by adults? Or, should it be the result of joint efforts? In the analysis provided in this paper, the author will show how inadequate interpretations of individual CRC provisions have contributed to making certain rights of the child absurd (e.g. the right to religion, the right to express opinion, etc.) and put children in danger as a result of serious abuses of these rights. Thus, instead of being the shield of children's rights guaranteed under the Convention, these interpretations have caused the opposite effect.

Keywords: children's rights, responsibility, interpretation of law.

Dr Milan Rapajić,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu,
Republika Srbija

UDK: 351.941-053.2(497.5+497.6 RS)

UDK: 342.726-053.2

UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17811914

OMBUDSMAN ZA PRAVA DETETA

Pored ombudsmana opšteg tipa, koji kontroliše sve grane uprave, postoje i specijalizovani ombudsmani, nadležni za kontrolu pojedinih upravnih oblasti, odnosno zaštitu određenih kategorija lica. Jedan od takvih specijalizovanih ombudsmana je ombudsman za zaštitu prava deteta. Prva zemlja koja je uvela ombudsmana ovakvog tipa je Kraljevina Norveška i to je učinjeno 1981. godine. Ombudsman za prava deteta u državama koje su ga uvele, nadležan je da štiti, prati i promoviše prava i interese dece na osnovu ustavnih i zakonskih normi, kao i međunarodnih ugovora. U radu, pored kraćeg uporedno-pravnog prikaza, analizira se položaj ovog ombudsmana u Republici Hrvatskoj i Republici Srpskoj. U Srbiji ovakav ombudsman ne postoji. U zaključnim razmatranjima, autor postavlja pitanje da li bi bilo dobro rešenje da u Republici Srbiji bude uveden ombudsman za prava deteta, kao vrsta specijalizovanog ombudsmana.

Ključne reči: ombudsman, prava deteta, specijalizovani ombudsmani, ombudsman za prava deteta.

Milan Rapajić, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Kragujevac,
Republic of Serbia

OMBUDSMAN FOR THE CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION

In addition to the general ombudsman, who controls all branches of the public administration, there are also specialized ombudsmen, responsible for controlling certain administrative areas or the protection of certain categories of persons. One of such specialized ombudsmen is the Ombudsman for the Protection of Children's Rights. The first country to introduce this type of an ombudsman was the Kingdom of Norway, back in 1981. In the countries that introduced this institution, the Ombudsman for Children's Rights Protection is responsible for protecting, monitoring and promoting the rights and interests of children on the basis of constitutional and legal norms, as well as international treaties. In addition to a brief comparative law overview, the paper analyzes the position of this ombudsman in the Republic of Croatia and in Republika Srpska. This type of an ombudsman does not exist in Serbia. In the concluding remarks, the author discusses whether it would be a good solution to introduce as this type of specialized ombudsman for children's rights in the Republic of Serbia.

Keywords: ombudsman, children's rights, specialized ombudsmen, ombudsman for children's rights protection.

Katarina Mitrovski,
Lokalni ombudsman grada Niša,
Regionalna kancelarija ombudsmana Niš,
Republika Srbija

UDK: 342.7-053.2(=214.58)(497.11)

UDK: 316.356(=214.58)(497.11)

UDK: 351.941(497.11)

DOI: 10.5281/zenodo.17811925

ROMSKA DECA I IZAZOVI SAVREMENE ZAŠTITE PRAVA DETETA: ULOGA LOKALNOG OMBUDSMANA U OBLIKOVANJU POLITIKA I PRAKSI

Povodom 35. godišnjice primene Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta, ovaj rad osvrće se na savremene izazove u ostvarivanju i zaštiti prava dece na nacionalnom i međunarodnom nivou, sa posebnim naglaskom na ulogu lokalnog ombudsmana u tim procesima. Iako je normativni okvir Republike Srbije u značajnoj meri usklađen sa međunarodnim standardima, praksa ukazuje da deca i dalje ostaju posebno ranjiva grupa, izložena različitim oblicima rizika – od nasilja, digitalnih pretnji i zloupotrebe novih tehnologija, do siromaštva, diskriminacije i ograničene dostupnosti usluga podrške, naročito u lokalnim sredinama. Poseban prostor posvećen je položaju romske dece, koja se neretko suočavaju sa višestrukom diskriminacijom, slabijom dostupnošću obrazovanja, neadekvatnim uslovima stanovanja i većim rizikom od zanemarivanja i eksploatacije. Kroz rad lokalnog ombudsmana u Nišu, posebna pažnja usmerena je na unapređenje zaštite ove grupe dece kroz terenske posete romskim naseljima, posredovanje između institucija i porodica, iniciranje hitnih intervencija u slučajevima uskraćivanja osnovnih prava, kao i organizovanje edukativnih aktivnosti usmerenih ka roditeljima i stručnim službama. Uloga lokalnog ombudsmana posebno dolazi do izražaja kroz njegovu dostupnost građanima, neposredan uvid u probleme na terenu i mogućnost brzog reagovanja u situacijama koje zahtevaju zaštitu prava deteta. Iskustvo iz Niša pokazuje da ovakav pristup jača poverenje građana i povećava vidljivost institucije kao realnog mehanizma zaštite. Zaključak rada ukazuje na potrebu daljeg jačanja institucionalnih kapaciteta, razvoja preventivnih politika i stvaranja društvenog okruženja u kojem se prava sve dece a posebno romske dece i druge visokorizične grupe - dosledno štite, poštuju i afirmišu u skladu sa duhom Konvencije.

Ključne reči: prava deteta, lokalni ombudsman, romska deca, diskriminacija, savremeni izazovi, zaštitni mehanizmi, javne politike, Konvencija UN o pravima deteta.

Katarina Mitrovski,
*Local Ombudsman of the City of Niš,
Ombudsman Regional Office in Niš,
Republic of Serbia*

ROMA CHILDREN AND CHALLENGES OF CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION: THE ROLE OF THE LOCAL OMBUDSMAN IS SHAPING POLICIES AND PRACTICES

On the occasion of the 35th anniversary of the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child, this paper examines contemporary challenges in the exercise and protection of children's rights at both the national and international levels, with specific reference to the role of the local Ombudsman in these processes. Although the normative framework of the Republic of Serbia is largely aligned with international standards, practice shows that children remain a particularly vulnerable group, exposed to various risks, ranging from violence, digital threats and misuse of new technologies to poverty, discrimination and limited access to support services, especially in local communities. Special attention is given to the position of Roma children who often face multiple discrimination, reduced access to education, inadequate living conditions, and an increased risk of neglect and exploitation. With reference to the activities of the local Ombudsman in Niš, the paper focuses on improving the protection of this group of children through field visits to Roma settlements, mediation between institutions and families, initiating urgent interventions in cases of denial of basic rights, and organizing educational activities aimed at parents and professional services. In particular, the role of the local Ombudsman is significant in terms of his/her accessibility to citizens, direct insight into problems on the ground, and the ability to respond quickly in situations requiring the protection of children's rights. The experience of the local Ombudsman in the City of Niš demonstrates that such an approach strengthens public trust and increases the visibility of the institution as an effective protection mechanism. In the conclusion, the author underscores the need to further strengthen institutional capacities, to develop prevention policies, and to create a social environment where the rights of all children, and especially the rights of Roma children and other high-risk groups, would be consistently respected, protected and promoted in accordance with the spirit of the Child Convention.

Keywords: children's rights, local ombudsman, Roma children, discrimination, contemporary challenges, protection mechanisms, public policies, UN Convention on the Rights of the Child.

Stefan Milić,
Istraživač pripravnik,
Inovacioni centar Univerziteta u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 347.183-053.2(497.11)

UDK: 351.766.2(497.11)

DOI: 10.5281/zenodo.17811944

ULOGA ORGANA UPRAVE U ZAŠTITI PRAVA DETETA SA POSEBNIM OSVRTOM NA MATIČNE KNJIGE ROĐENIH

Mada na prvi pogled može delovati da organi uprave nemaju značajniju ulogu u zaštiti prava deteta, taj utisak ipak vara. Ustav Republike Srbije i Konvencija UN o pravima deteta prepoznaju pravo na upis u matičnu knjigu rođenih, odnosno pravo na registraciju odmah po rođenju, kao jedno od osnovnih prava deteta. Ovo pravo segment je prava deteta na identitet, na osnovu koga svako dete postoji kao posebna osoba, različita od drugih. Sam upis u matičnu knjigu rođenih predstavlja prvi i osnovni korak ka ostvarivanju svih drugih prava. Poslove vođenja matičnih knjiga, kao poverene poslove, u prvom stepenu vrše opštine i gradovi preko svojih upravnih organa. Drugi oblik uloge organa uprave u zaštiti prava deteta ogleda se u vršenju nadzora nad primenom zakona koji uređuje matične knjige, a koji sprovodi Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave preko Upravnog inspektorata. Efikasan inspekcijski nadzor ima višestruk značaj jer doprinosi smanjenju broja tzv. „pravno nevidljive“ dece i unapređuje profesionalizaciju i zakonitost rada opštinskih i gradskih uprava. Iz tog razloga, Ministarstvo u svojim godišnjim izveštajima o radu posebno izdvaja nadzor u oblasti matičnih knjiga. Pored toga, Porodični zakon kao poseban upravni postupak uređuje postupak za priznanje očinstva. Očinstvo se može utvrditi priznanjem ili sudskom odlukom, a izjava o priznanju očinstva, po pravilu, daje se matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete. To je strogo lična izjava volje kojom muškarac prihvata određeno dete kao svoje, pri čemu se u postupku pred matičarem primenjuju i odredbe zakona koji uređuje opšti upravni postupak. Cilj rada je da ukaže na povezanost rada organa uprave i zaštite prava deteta, tačnije na činjenicu da se zaštita prava deteta može značajno unaprediti pravilnim, efikasnim i zakonitim radom organa uprave. S tim u vezi, analizom relevantnih pravnih propisa nastojaćemo da identifikujemo pravce unapređenja upravnopravne zaštite prava deteta.

Ključne reči: državna uprava, ministarstva, lokalna samouprava, inspekcijski nadzor, Upravni inspektorat, matične knjige, prava deteta.

Stefan Milić, LL.M.,
*Junior Researcher,
Innovation Center, University of Niš,
Republic of Serbia*

THE ROLE OF ADMINISTRATIVE AUTHORITIES IN PROTECTING THE RIGHTS OF THE CHILD, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE BIRTH REGISTER

Although administrative authorities may seem to have a limited role in protecting the rights of the child, this impression is inaccurate. The Constitution of the Republic of Serbia (2006) and the UN Convention on the Rights of the Child (1989) recognize the right to be registered immediately after birth as one of the fundamental rights of the child, the fundamental element of the child's right to identity, and the essential starting point for exercising all other rights. The administrative tasks of keeping civil registry books are delegated to the municipal and city administrative bodies. A further dimension of administrative authorities' involvement is the supervision of the legislation governing civil registry books, which is conducted by the Ministry of Public Administration and Local Self-Government through the Administrative Inspectorate. The significance of the effective inspection supervision is reflected in reducing the number of "legally invisible" children and strengthening the legality and professionalism of local administrations. For this reason, the Ministry's annual reports particularly focus on the supervision activities in the field of civil registry books. In addition, the Family Act regulates the acknowledgment of paternity as a special administrative procedure. Paternity may be established by acknowledgment or by court decision. As a rule, the declaration of acknowledgment is given before the registrar who keeps the child birth register. It is a strictly personal statement of will by which a man accepts a specific child as his own, whereby the rules of general administrative procedure applying accordingly. In this paper, the author points to the correlation between the work of administrative authorities and the protection of children's rights. The paper aims to show that proper, efficient, and lawful work of administrative authorities can significantly contribute to the protection of children's rights. In this regard, based on the analysis of the relevant legal framework, the author seek to identify possible directions for improving the administrative and legal mechanisms for the protection of children's rights.

Keywords: public administration, ministries, local self-government, inspection supervision, Administrative Inspectorate, civil registry books, rights of the child.

Rajko Raonić,*Saradnik u Upravnom sudu Crne Gore,***Olgica Raonić,***Saradnica u Upravnom sudu Crne Gore,
Republika Crna Gora*

UDK: 341.231.14-053.2

UDK: 364.4:331.1-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17811959

PRAVA DECE U KONTEKSTU ČLANA 15 I 32 KONVENCIJE UN O PRAVIMA DETETA

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta predstavlja jedan od najznačajnijih dokumenata kojim se sveobuhvatno uređuju prava dece, integrirajući građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava. Kako se u radu istražuje o pravima koja pripadaju domenu radnih prava, o njihovom kontekstu zaštite najboljeg interesa deteta, najznačajniji članovi u tom smislu Konvencije su član 15 i 32. Autori u radu analiziraju usaglašenost garantovanih prava djece sa ključnim međunarodnim i regionalnim instrumentima te sa nacionalnim zakonodavstvima država Zapadnog Balkana. Analiza povezuje odredbe Konvencije sa standardima Međunarodne organizacije rada, naročito onima koji se odnose na zabranu najgoreg oblika dječijeg rada i minimalnu dob za zapošljavanje, te sa obavezama koje proističu iz Evropske konvencije o ljudskim pravima kao i Evropske socijalne povelje, fokusirajući se na prava udruživanja, radne i socijalne zaštite. Komparativnom metodom analiziraju se tekstovi i preporuke nadzornih tela, procenjuje transpozicija i primjena standarda u zakonodavnim okvirima zemalja Zapadnog Balkana kao i razmatraju praktični izazovi u implementaciji uključujući neformalne oblike rada kao i digitalne rizike. Formalni zakonski okvir u većini država predviđa osnovne standarde ali međutim problemi se javljaju iz nedostatka kordinacije politika, slabe inspeksijske prakse, neadekvatne zaštite u neformalnoj ekonomiji kao i ograničene mogućnosti stvarne dječije participacije. U radu se zaključuje da je efektivna zaštita i osnaživanje djece moguće samo kroz integrisani pristup koji harmonizuje međunarodne i regionalne standarde s nacionalnim politikama, jača monitoring i mehanizme sankcionisanja, te promoviše inkluzivnu participaciju dece u odlučivanju. Preporuke se odnose na zakonske i institucionalne reforme, edukaciju relevantnih aktere i razvoj specifičnih mjera kako bi se predupredila zaštita i pronašao modalitet zaštite najboljeg interesa deteta u radnom odnosu.

Ključne reči: prava deteta, Konvencija UN o pravima deteta, sloboda udruživanja, ekonomsko iskorišćavanje deteta, najbolji interes deteta.

Rajko Raonić, LL.M.,

Judicial Associate at the Administrative Court of Montenegro,

Olgica Raonić, LL.B.,

Judicial Associate at the Administrative Court of Montenegro,

Republic of Montenegro

CHILDREN'S RIGHTS IN THE CONTEXT OF ARTICLES 15 AND 32 OF THE UN CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD

The UN Convention on the Rights of the Child is one of the most important documents that comprehensively regulates children's rights, integrating civil, political, economic, social and cultural rights. Considering that the paper focuses on the legal provisions in the domain of labor rights, Articles 15 and 32 of the Child Convention are the most significant articles in the context of protecting the best interests of the child in this area. The authors analyze the compliance of the children's rights guaranteed by the Child Convention with key international and regional instruments, and examine their regulation in the national legislations of the Western Balkan countries. The analysis first links the provisions of the Child Convention with the standards of the International Labor Organization, especially the provisions related to the prohibition of the worst forms of child labor and the minimum age for employment, and subsequently with the obligations arising from the European Convention on Human Rights and the European Social Charter, focusing on the rights of freedom of association, labor and social protection. The comparative method analyzes the texts and recommendations of the supervisory bodies, assesses the transposition and application of standards in the legislative frameworks of the Western Balkan countries, and discusses practical implementation challenges, including informal forms of work and digital risks. The formal legal framework in most countries provides for basic standards but problems arise from the lack of policy coordination, weak inspection practices, inadequate protection in the informal economy, and limited opportunities for real child participation. The paper concludes that effective protection and empowerment of children is possible only through an integrated approach that harmonizes international and regional standards with national policies, strengthens monitoring and sanctioning mechanisms, and promotes the active participation of children in decision-making processes.

Keywords: children's rights, UN Convention on the Rights of the Child, freedom of association, economic exploitation of the child, best interests of the child.

Sanja Đorđević Aleksovski, LL.D.,

Assistant professor,

Faculty of Law, University in Niš,

Republic of Serbia

UDK: 341.123.04:342.726-053.2

UDK: 341.231.14-053.2(094.5)

DOI: 10.5281/zenodo.17811978

INTERPRETATIVE APPROACHES OF THE COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD UNDER THE OPTIONAL PROTOCOL ON THE COMPLAINTS PROCEDURE (OPIC)

Since the entry into force of the Optional Protocol on a Communications Procedure (OPIC), the Committee on the Rights of the Child (the Committee) has developed a significant body of interpretive practice that increasingly shapes the interpretation and implementation of the Convention on the Rights of the Child (CRC). Despite its normative relevance, this practice remains under-examined in international law scholarship. This article analyzes the Committee's decisions, focusing on legal reasoning, coherence, and practical impact on States. Particular attention is given to the interpretive methods employed by the Committee, including its reliance on child-specific principles, such as the best interests of the child and evolving capacities. The author identifies inconsistencies and emerging trends in the Committee's approach to jurisdiction, extraterritorial obligations, and procedural safeguards. Finally, the article examines the extent to which the Committee's interpretive practice influences domestic legislation, administrative practice, and judicial decisions. By illuminating the strengths and shortcomings of the Committee's developing case law, this study contributes to broader debates on the authority of UN human rights treaty bodies and the evolution of international law on the rights of the child.

Keywords: Committee on the Rights of the Child, Optional Protocol on a Communications Procedure, international human rights law, interpretive practice, treaty bodies, best interests of the child, extraterritorial obligations, child's rights, soft law.

Dr Sanja Đorđević Aleksovski,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu
Republika Srbija

RAZVOJ PRAKSE KOMITETA ZA PRAVA DETETA U OKVIRU OPCIONOG PROTOKOLA O POSTUPKU PO PREDSTAVKAMA

Od stupanja na snagu Opcionog protokola uz Konvenciju o pravima deteta o postupku po predstavkama, Komitet za prava deteta razvio je značajnu praksu tumačenja koja sve više oblikuje način na koji se Konvencija o pravima deteta primenjuje i razume. Iako ima veliku normativnu važnost, ova praksa je u međunarodnoj pravnoj literaturi još uvek nedovoljno proučena. U ovom radu analiziraju se odluke Komiteta, sa posebnim naglaskom na pravno obrazloženje, usklađenost tumačenja i njihov stvarni uticaj na države. Posebna pažnja posvećena je metodama tumačenja koje Komitet koristi, uključujući i oslanjanje na principe specifične za prava deteta, kao što su najbolji interes deteta i njegove razvojne sposobnosti. Takođe se ukazuje na nedoslednosti i nove tendencije u pristupu Komiteta pitanjima nadležnosti, eksteritorijalnih obaveza i proceduralnih garancija. Na kraju, članak razmatra u kojoj meri tumačenja Komiteta utiču na domaće zakonodavstvo, administrativnu praksu i sudske odluke. Osvetljavajući domete i ograničenja sve razvijenije prakse Komiteta za prava deteta, analiza doprinosi široj raspravi o autoritetu ugovornih tela UN za ljudska prava i evoluciji međunarodnog prava deteta.

Ključne reči: Komitet za prava deteta; Opcioni protokol o postupku po predstavkama; međunarodno pravo ljudskih prava; interpretativna praksa; ugovorna tela; najbolji interes deteta; eksteritorijalne obaveze; prava deteta; meko pravo.

Anişoara Băbălău, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law and Administrative Sciences,

University of Craiova,

Republic of Romania

UDK: 342.726-053.2(498)

DOI: 10.5281/zenodo.17811990

APPLYING INTERNATIONAL PROTECTION OF CHILDREN'S FUNDAMENTAL RIGHTS IN ROMANIA

In the first part of the paper, the author presents the general considerations on the fundamental rights of the child, guaranteed by the UN Convention on the Rights of the Child. In the second part, the paper provides an overview of the main international and national protection mechanisms, such as: international conventions, national legislation, government services, other services and resources. The third part of the paper focuses on the implementation of child protection policies, with reference to the activities of the main institutions responsible for the implementation of child protection policies at the national level: the National Authority for the Protection of Child Rights and Adoption, and the General Directorates of Social Assistance and Child Protection. In the concluding remarks, the author highlights the importance of the international protection of children's rights, which guarantees children the right to be heard, to participate actively in society, and to build a better future for themselves. It entails the universal responsibility to protect children, regardless of where they live, and involves the creation of mechanisms and actions that ensure their well-being and full development.

Keywords: children's rights, international conventions, national legislation, government services, Romania.

Dr. Anișoara Babalau,

Vanredni profesor,

Fakultet prava i administrativnih nauka, Univerzitet u Krajovi,

Republika Rumunija

PRIMENA MEĐUNARODNOG OKVIRA ZAŠTITE OSNOVNIH PRAVA DETETA U RUMUNJI

U prvom delu rada, autorka iznosi opšta razmatranja o osnovnim pravima deteta, garantovanim Konvencijom UN o pravima deteta. U drugom delu, rad daje pregled glavnih međunarodnih i nacionalnih mehanizama zaštite, kao što su: međunarodne konvencije, nacionalno zakonodavstvo, vladine službe, druge službe i izvori. Treći deo rada analizira primenu politika zaštite deteta, sa osvrtom na aktivnosti glavnih institucija odgovornih za sprovođenje politika zaštite deteta na nacionalnom nivou: Nacionalnog organa za zaštitu prava deteta i usvajanje dece, i Generalnih direktorata za socijalnu pomoć i zaštitu deteta. U zaključnim napomenama, autorka ističe značaj međunarodne zaštite prava deteta, kojom se deci garantuju prava da se njihov glas čuje, da aktivno učestvuju u socijalnom životu, i da grade svoju budućnost. To podrazumeva univerzalnu odgovornost za zaštitu dece, bez obzira na to gde žive, i podrazumeva stvaranje mehanizama i preduzimanje aktivnosti koje obezbeđuju njihovu dobrobit i potpuni razvoj.

Ključne reči: prava deteta, međunarodne konvencije, nacionalno zakonodavstvo, javne službe, Rumunija.

Ivan Kyosev, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, Sofia University St. Kliment Ohridski,
Republic of Bulgaria

UDK 342.7-053.2(497.2)
UDK: 341.231.14-053.2(100)

DOI: 10.5281/zenodo.17812014

LEGAL PROTECTION OF CHILDREN IN THE REPUBLIC OF BULGARIA AFTER THE DEMOCRATIC TRANSITION TOWARDS THE RULE OF LAW

The subject matter of this scientific paper is the new arrangement of children's legal protection in the Bulgarian legislation and juridical practice after 1989. Special attention is given to the international legal acts, such as the UN Convention on children's rights, which was ratified and transposed into the Bulgarian legislation. Another significant issue is the institutional support for children's rights and establishment of the Agency for Children's Rights Protection, as a new public institution at the national level. In this regard, the author examines the legal practice of the Agency for Children's Rights Protection Agency. The paper also provides an overview of the necessary legislative and institutional changes, aimed at improving the protection of children's rights and providing opportunities for personal development, social integration and defending human dignity of children as an important and highly vulnerable category of civil society.

Keywords: political transition, democracy, political pluralism, rule of law, human rights, dignity, legal regulations, transparency, state institutions' accountability, children's rights, Agency for Children's Rights Protection, budget policies, administrative procedures, judicial practice.

Dr. Ivan Kjosev,

Docent,

Pravni fakultet, Univerzitet Sveti Kliment Ohridski u Sofiji,

Republika Bugarska

PRAVNA ZAŠTITA DECE U REPUBLICI BUGARSKOJ NAKON DEMOKRATSKE TRANZICIJE KA VLADAVINI PRAVA

Predmet ovog naučnog rada je novo uređenje pravne zaštite dece u bugarskom zakonodavstvu i sudskoj praksi nakon 1989. godine. Posebna pažnja je posvećena međunarodnim pravnim aktima, kao što je Konvencija UN o pravima deteta, koja je ratifikovana i transponovana u bugarsko zakonodavstvo. Još jedno značajno pitanje je institucionalna podrška pravima deteta i uspostavljanje Agencije za zaštitu prava deteta, kao nove javne institucije na nacionalnom nivou. U tom kontekstu, autor razmatra praksu Agencije za zaštitu prava deteta. Rad takođe daje pregled neophodnih zakonskih i institucionalnih promena, usmerenih na poboljšanje zaštite prava deteta i pružanje mogućnosti za lični razvoj, socijalnu integraciju i odbranu ljudskog dostojanstva dece kao važne i veoma ranjive kategorije civilnog društva.

Ključne reči: politička tranzicija, demokratija, politički pluralizam, vladavina prava, ljudska prava, dostojanstvo, pravni propisi, transparentnost, odgovornost državnih institucija, prava deteta, Agencija za zaštitu prava deteta, budžetske politike, upravni postupci, sudska praksa.

Dr Saša Knežević,
Redovni profesor,
Pravni fakultet Univerziteta u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 004.056.5:343.1-053.2/6

UDK: 343.24-053.6

UDK: 343.915-053.6

DOI: 10.5281/zenodo.17812022

ZAŠTITA MALOLETNIKA I MALOLETNIH OŠTEĆENIH U KRIVIČNOM POSTUPKU

Specifičnosti maloletničkog prestupništva nalažu da i društvena reakcija uperena protiv maloletnih delinkvenata bude kvalitativno drugačija u odnosu na postupanje prema punoletnim učiniocima krivičnih dela. Postupak utvrđivanja odgovornosti maloletnih delinkvenata, kao i svrha i karakter krivičnih sankcija koje se izriču ovoj kategoriji učinilaca krivičnih dela, trebalo bi da budu u funkciji otklanjanja posledica nedovoljne psihičke i socijalne zrelosti ove kategorije učinilaca krivičnih dela, a ne vid društvene odmazde za nekomformističko ponašanje. Zbog kvalitativno drugačijeg pristupa krivici maloletnika, potrebno je kreirati i drugačiji normativni milje društvenog reagovanja na maloletničku delinkvenciju. Na toj idejnoj matrici, zasnovan je poseban krivični postupak prema maloletnicima. Ovaj postupak mora omogućiti nesmetano društveno reagovanje prema maloletnom prestupniku, koje je prožeto elementima društvenog staranja. Uz to, neophodno je da se konkretnim zakonskim rešenjima, preduprede stigmatizacija maloletnika i njegovo dodatno traumatizovanje. Zakonodavac na specifičan način reguliše položaj maloletnika, oštećenih izvršenim krivičnim delom. Konsekvetno sprovedena zamisao zakonodavca, u potpunosti bi se ostvarila postupanjem veća za maloletnike i javnog tužioca za maloletnike, i u slučajevima kada su izvršioci krivičnih dela, učinjenih na štetu maloletnika, punoletna lica.

Ključne reči: zaštita; maloletnik; oštećeni; krivični postupak; osobenosti.

Saša Knežević, LL.D.,
*Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

PROTECTION OF JUVENILES AND MINOR VICTIMS IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The specific nature of juvenile delinquency calls for a distinctive social response to juvenile offenders, which is qualitatively different from the social reaction to adult perpetrators of criminal offences. The procedure for establishing the responsibility of juvenile delinquents, as well as the purpose and character of criminal sanctions which are to be imposed on this category of offenders, should serve to eliminate the consequences of insufficient psychological and social maturity of juvenile perpetrators, rather than represent a form of social retribution for non-conformist behaviour. Due to this qualitatively different approach to juvenile culpability, it is necessary to create a distinct normative framework of social reaction to juvenile delinquency. This conceptual foundation underlies the special criminal procedure applicable to juveniles, which must enable an unobstructed social response toward the juvenile offender, imbued with elements of social care. In addition, concrete legislative solutions must aim to prevent the stigmatization and further traumatization of the juvenile. The legislation also includes specific provisions on the position of minors who have been victimized by the commission of a criminal offence. In cases where criminal offences against minors are committed by adults, the legislator's underlying intention would be fully realized if criminal proceedings were conducted before juvenile panels and by public prosecutors specialized in juvenile cases.

Keywords: protection, juvenile, victim, criminal proceedings, specificities.

Dr Vanda Božić,
Vanredni profesor,
Departman za pravne nauke,
Državni univerzitet u Novom Pazaru,
Republika Srbija

UDK: 343.431-053.2
UDK: 343.431-058.64
UDK: 343.545:343.9.022
UDK: 341.4

DOI: 10.5281/zenodo.17812033

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA DECE – ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

Trgovina decom je jedan od najokrutnijih zločina protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. S obzirom da se trgovci ljudima koriste raznim manipulacijama, lažima, obmanama, ali i pretnjama i nasiljem prema žrtvama, deca su najranjivija grupa trgovine ljudima. Trgovina decom inkriminisana je krivičnim zakonikom kao kvalifikovani oblik krivičnog dela trgovine ljudima. Decom se trguje radi eksploatacije njihova rada, prinudnog rada, vršenja krivičnih dela, seksualne eksploatacije i prostitucije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dela tela ili radi korišćenja u oružanim sukobima, ali i radi usvojenja. Trgovina decom radi usvojenja predstavlja posebno krivično delo. Rad sadrži analizu nacionalnog i međunarodnog pravnog okvira za suzbijanje trgovine decom uz analizu sudske prakse. Kroz istraživanje obuhvaćeni su svi oblici i vrste iskorišćavanja dece u izvršenju krivičnih dela trgovine ljudima i trgovine decom radi usvojenja. U zaključnim razmatranjima je, shodno analizi i istraživanju, navedena ocena stanja de lege lata te su dati predlozi de lege ferenda s ciljem suzbijanja eksploatacije dece, kao i trgovine decom radi usvojenja.

Ključne reči: Trgovina decom, eksploatacija dece, trgovina decom radi usvojenja, krivičnoppravna zaštita, nacionalni i međunarodni pravni okvir.

Vanda Božić, LL.D.,

Associate Professor,

Department of Legal Sciences, State University of Novi Pazar,

Republic of Serbia

CRIMINAL LAW PROTECTION OF CHILDREN: VICTIMS OF HUMAN TRAFFICKING

Child trafficking is one of the most cruel crimes against humanity and other goods protected by international law. Given that traffickers use various manipulations, lies, deception, threats as well as violence against victims, children are the most vulnerable group in human trafficking. In the Republic of Serbia, child trafficking is criminalized by the Criminal Code as a qualified form of the criminal offence of human trafficking. Children are trafficked for the purpose of labour exploitation, forced labor, commission of criminal offenses, sexual exploitation, prostitution, begging, pornographic purposes, slavery or servitude, removing organs or body parts, for use in armed conflicts, but also for the purpose of adoption. Trafficking in children for the purpose of adoption is a separate criminal offense. The paper contains an analysis of the national and international legal framework for combating child trafficking, accompanied by an analysis of case law. The research covers all forms and types of exploitation of children in the commission of criminal acts of human trafficking and child trafficking for adoption. Based on the research and analysis, in the concluding remarks, the author provides an assessment of the situation *de lege lata* and proposals *de lege ferenda* aimed at combating the exploitation of children as well as trafficking in children for adoption.

Keywords: trafficking in children, exploitation of children, trafficking in children for adoption, criminal protection, national and international legal framework.

Nazmije Shaqiri, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, State University of Tetovo,
Hatixhe Bajrami,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, State University of Tetovo,
Republic of North Macedonia

UDK: 343.2-053.6(497.7)
UDK: 343.1-053.2/6(497.7)
UDK: 343.915-053.6(497.7)
UDK: 342.726-053.2(497.7)
DOI: 10.5281/zenodo.17812045

THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM IN NORTH MACEDONIA: CHALLENGES AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The treatment of children under the general criminal justice system used to demonstrate significant shortcomings in the protection of children's rights, without taking into account their specific needs or best interests. This approach created the need for legal and institutional reforms, aimed at harmonizing the national law with international standards and establishing specialized mechanisms in order to guarantee fair and effective children treatment. This paper aims to analyze the historical and institutional development of the juvenile justice system in North Macedonia. In line with European trends, the adoption of the Juvenile Justice Act in 2007 marked the separation of the juvenile justice system from the adult criminal justice system in North Macedonia. It was followed by substantial reforms, including the adoption of the new Act on Justice for Children in 2024. Relying on the comparative and analytical approach, this paper examines legal changes, protective mechanisms, and the role of state institutions in the treatment of children at risk and children who have committed acts that are legally considered criminal offenses or misdemeanors. Although important steps have been taken towards creating a more advanced children justice system, particularly in terms of protecting their rights, socialization, support, and preventing child delinquency, our findings show that significant challenges remain in practical implementation, strengthening institutional capacities, and improving institutional coordination. This paper contributes by offering a clear overview of the evolution of children justice system in North Macedonia, addressing current challenges and providing recommendations for strengthening institutional capacities, harmonizing national practices with international standards, and placing the best interests of the child at the center.

Keywords: delinquency, children, children justice system, legal reforms, best interests of the child.

Dr Nazmije Šaćiri,

Docent,

Pravni fakultet, Univerzitet u Tetovu,

Hatidže Bajrami,

Asistent,

Pravni fakultet, Univerzitet u Tetovu,

Republika Severna Makedonija

SISTEM MALOLETNIČKOG PRAVOSUĐA U SEVERNOJ MAKEDONIJI: IZAZOVI I RAZVOJNE PERSPEKTIVE

Tretman dece u okviru opšteg krivičnog pravnog sistema je u ranijem periodu pokazivao značajne nedostatke u zaštiti prava dece, jer se nisu uzimale u obzir specifične potrebe ili najbolji interes deteta. Ovakav pristup uslovio je potrebu za pravnim i institucionalnim reformama, usmerenim na usklađivanje nacionalnog zakona sa međunarodnim standardima i uspostavljanje specijalizovanih mehanizama kojima bi se garantovao pravedan i efikasan tretman dece. Ovaj rad ima za cilj da analizira istorijski i institucionalni razvoj sistema maloletničkog pravosuđa u Severnoj Makedoniji. U skladu sa evropskim trendovima, usvajanje Zakona o maloletničkom pravosuđu 2007. godine označilo je odvajanje sistema maloletničkog pravosuđa od sistema krivičnog pravosuđa za odrasle u Severnoj Makedoniji. Nakon toga su usledile značajne reforme, uključujući usvajanje novog Zakona o pravosuđu za decu 2024. godine. Oslanjajući se na uporedni i analitički pristup, u radu se razmatraju zakonske promene, zaštitni mehanizmi i uloga državnih institucija u tretmanu dece u riziku i dece koja su počinila dela koja se pravno smatraju krivičnim delima ili prekršajima. Iako su preduzeti važni koraci ka stvaranju naprednijeg sistema pravosuđa za decu, posebno u pogledu zaštite dečjih prava, socijalizacije, podrške i sprečavanja dečje delinkvencije, naši nalazi pokazuju da i dalje postoje značajni izazovi u praktičnoj primeni, jačanju institucionalnih kapaciteta, i poboljšanju institucionalne koordinacije. Doprinos ovog rada je što nudi jasan pregled evolucije sistema pravosuđa za decu u Severnoj Makedoniji, razmatra aktuelne izazove u toj oblasti, daje preporuke za jačanje institucionalnih kapaciteta i usklađivanje nacionalnih praksi sa međunarodnim standardima, i stavljanje najboljih interesa deteta u centar pažnje.

Ključne reči: delinkvencija, deca, pravosudni sistem za decu, pravne reforme, najbolji interesi deteta.

Dr Dragan Jovašević,
Redovni profesor u penziji,
Pravni fakultet Univerziteta u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 343.542.1-053.2(497.11)

UDK: 343.988-053.2:004.738.5

DOI: 10.5281/zenodo.17812057

ZAŠTITA DECE OD PORNOGRAFIJE – MEĐUNARODNI STANDARDI I PRAVO SRBIJE

U pokušaju da se efikasno suzbiju različiti oblici/vidovi zloupotrebe polne slobode maloletnika, odnosno njihovog polnog iskorišćavanja ili zlostavljanja u pravu Republike Srbije, u sistemu krivičnih dela protiv polne slobode (glava osamnaesta) Krivičnog zakonika se, na temelju međunarodnih standarda, ističe delo „Prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju“ (član 185). Ovo osnovno pornografsko krivično delo se sastoji u prodaji, prikazivanju, javnom izlaganju ili činjenju dostupnim na drugi način maloletniku tekstova, slika, audio-vizuelnih ili drugih predmeta pornografske sadržine ili u prikazivanju maloletniku pornografske predstave. Kao predmeti pornografske sadržine (pornografski materijal) koji su nastali iskorišćavanjem maloletnog lica (dečija pornografija) smatraju se materijali koji vizuelno prikazuju maloletno lice koje se bavi stvarnim ili simuliranim seksualno eksplicitnim ponašanjem, kao i svako prikazivanje polnih organa deteta u seksualne svrhe. Ovo zakonsko rešenje proizilazi iz Konvencije o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (2007) koja predviđa „Krivična dela u vezi sa dečjom pornografijom“ (član 20): a) proizvodnja, b) nuđenje ili stavljanje na raspolaganje, v) distribuiranje ili prenos, g) pribavljanje ili d) posedovanje dečje pornografije, kao i đ) svesno pribavljanje mogućnosti pristupa pomoću informacione ili komunikacione tehnologije, dečjoj pornografiji. Slično rešenje poznaje Konvencija o visokotehnološkom kriminalu (2001) koja predviđa krivična dela u vezi sa dečjom pornografijom (član 9). U radu se analiziraju sadržina, oblici ispoljavanja i karakteristike inkriminacija koje su usmerene na suzbijanje dečje pornografije u pravu Srbije u svetlu međunarodnih standarda.

Ključne reči: maloletnici, dečja pornografija, međunarodni standardi, krivično delo, kazna.

Dragan Jovašević, LL.D.,
Full Professor (retired),
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

PROTECTION OF CHILDREN AGAINST PORNOGRAPHY: INTERNATIONAL STANDARDS AND SERBIAN LAW

In an attempt to effectively suppress various forms of sexual exploitation, harassment and abuse of minors, the law of the Republic of Serbia prescribes a system of criminal offenses against sexual freedom. Based on international standards, Chapter 18 of the Criminal Code (titled Sexual Offences) envisages the criminal offense of "Showing, procuring and possessing pornographic material and exploiting a minor for pornography (Article 185 CC). The basic form of this criminal offence entails selling, displaying, publicly exhibiting or otherwise making texts, images, audio-visual or other items of pornographic content available to minors, or showing pornographic content to minors. Pornographic content implies pornographic materials created through the exploitation of a minor (child pornography) that visually depict a minor engaging in real or simulated sexually explicit conduct, as well as any depiction of a child's genitals for sexual purposes. This is legal solution derives from the Council of Europe Convention on the Protection of Children against all forms of Sexual Exploitation and Sexual Abuse (2007). Article 20 of this Convention envisages criminal offences pertaining to child pornography, such as: a) production of child pornography; b) offering or making it available to minors; c) distribution or transmission; d) procuring child pornography for oneself or others; e) possession of child pornography; and f) knowingly obtaining access to child pornography by using information or communication technologies. The CoE Convention on Cybercrime (2001) envisages a similar solution in Article 9 (criminal offenses related to child pornography). In light of the international standards, this paper analyzes the content, forms, and characteristics of criminal offences prescribed in Serbian legislation which are aimed at suppressing child pornography

Keywords: minors, child pornography, international standards, crime, punishment.

Dr Haris Muminović,
Docent,
Fakultet pravnih nauka,
Univerzitet Donja Gorica, Podgorica
Republika Crna Gora

UDK: 343.541-053.2
UDK: 343.9-053.2:613.885.4-053.2
DOI: 10.5281/zenodo.17812073

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA DECE MLAĐE OD 14 GODINA

Čovek je urođeni ljubavnik, izvor erosa, seksualno biće. Seksualnost je njegova osnovna karakteristika, a apetit za drugim ljudskim bićem, njegovo šesto čulo. U paradoksalnim objašnjenjima prefinjenosti percepcije šestog čula, seks i društvo su u stalnom, beskrajnom dvoboju, duboko ukorenjenom u istorijskoj diskurzivnoj nestabilnosti seksualnosti. Kroz istorijsku retoriku, ljudska priroda je okružena aurom svetosti, ali atmosfera religiozne iracionalnosti, koja okružuje skoro svaki oblik intimnog ljudskog odnosa i, skoro vek nakon što je Čarls Darvin objavio „O poreklu vrsta“, nije uspela da objasni nasilnu prirodu ljudske vrste, obim i složenost nereproduktivnog seksualnog ponašanja i dubinu ljudskih emocija. Na takvoj osnovi, tvrdoglavi izraz da je seks istorijski bio „nevina oblast“ deluje kao sumnjiva igra reči da bi se podvukla važna, često previđena stvarnost. Dugo vremena, nauke su bile neprihvatljivo tihe pred pitanjima seksualnosti, pred percepcijom drugog „ja“ ljudskog života, pred saznanjem stranog nesvesnog i pokušajem da se odgovori na pitanja koja se tiču najdubljeg i najintimnijeg centra ljudskog bića. U celom procesu praćenom tišinom nauka, čudna praznina stepena do kog različita seksualna stanja bića mogu koegzistirati, izvršila je snažan uticaj u podsticanju objektivističke orijentacije nauka da otključaju jaz onoga što se smatra tabuom pod podsticanjem rigorozne distribucije polimorfne seksualnosti u korelaciji sa moralno prihvaćenim manifestacijama koje definišu pravu suštinu seksualnosti.

Ključne reči: krivična zaštita, seksualno zlostavljanje, pedofilija, registar osuđenih lica, devijantno ponašanje.

Haris Muminović, LL.D.,

Assistant Professor,

Faculty of Legal Sciences, University of Donja Gorica, Podgorica,

Republic of Montenegro

CRIMINAL PROTECTION OF CHILDREN UNDER THE AGE OF 14

Man is an innate lover, the source of eros, a sexual being. Sexuality is one's fundamental characteristic, and the craving for another human being is one's sixth sense. In paradoxical explanations of the sophisticated perception of the sixth sense, sex and society are in a constant and eternal duel, deeply rooted in the historical discursive instability of sexuality. Through historical rhetoric, the human nature is surrounded by an aura of sanctity. Yet, almost a century after the publication of Charles Darwin's "On the Origin of Species", the atmosphere of religious irrationality, which is embodied in almost every form of intimate human relationship, has failed to explain the violent nature of the human species, the extent and complexity of non-reproductive sexual behavior, and the depth of human emotion. On these grounds, the stubborn statement that sex has historically been an "innocent domain" seems like a dubious play on words to underscore an important, often overlooked reality. For a long time, the sciences have been unacceptably silent on questions of sexuality, on the perception of the alter ego of human life, on the knowledge of the alien unconscious, and on the attempt to answer questions concerning the deepest and most intimate center of the human being. In the entire process accompanied by the silence of the sciences, the strange emptiness of the degree to which different sexual states of being can coexist has exerted a powerful influence in encouraging the objectivist orientation of the sciences to unlock the void of what is considered taboo under the encouragement of a rigorous distribution of polymorphic sexuality in correlation with the morally accepted manifestations that define the true essence of sexuality.

Keywords: criminal protection, sexual abuse, pedophilia, register of convicted persons, deviant behavior.

Aleksandar Maršavelski, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Zagreb,
Republic of Croatia

Agnesa Fetai, LL.M.,
Teaching Assistant,
Mother Theresa University, Skopje,
Republic of North Macedonia

UDK: 343.85:343.62-053.2(497.5+497.7)

UDK: 343.431-053.2(497.5+497.7)

UDK: 364.63-053.2(497.5+497.7)

UDK: 343.54:[176.4/5:179.2(497.5+497.7)

UDK: 343.9.02:343.553-053.2(497.5+497.7)

DOI: 10.5281/zenodo.17812082

APPLYING THE NORDIC MODEL TO COMBAT SEX TRAFFICKING OF CHILDREN IN CROATIA AND NORTH MACEDONIA

Child trafficking for sexual exploitation represents one of the most insidious forms of modern slavery. Despite international legal frameworks, such as the Palermo Protocol (aimed at preventing, suppressing and punishing trafficking in persons, particularly women and children) and the national efforts to address trafficking, children continue to be bought, sold, and abused in systems that thrive on demand, particularly from adult consumers, in both physical and digital markets. This paper explores the Nordic Model for combating sex trafficking, which criminalizes buying sex between adults, and examines whether it offers a powerful, justice-oriented response to the demand that fuels child sexual exploitation. By criminalizing the purchase of sex and decriminalizing those exploited within the sex trade, the Nordic Model directly targets the economic engine behind trafficking: the buyer. The main hypothesis of this paper is that the adoption of the Nordic model can contribute to suppressing child trafficking more effectively. By comparing how such legislative framework in Norway, which came into effect in 2009, impacted the data about child trafficking, the paper explores how a modern-day abolitionist framework can be adapted to protect children from commercial sexual violence. In addition, the paper compares the Nordic model with the model in force in Croatia and North Macedonia, which penalizes selling sex services between adults as a misdemeanour, which means that only prostitutes face punishment. Ultimately, the authors position the Nordic Model not just as a tool for reducing adult exploitation but as a strategy to combat sex trafficking of children.

Keywords: prostitution, sexual exploitation, child trafficking, Nordic model, Norway, Croatia, North Macedonia.

Dr. sc. Aleksandar Maršavelski,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zagrebu,
Republika Hrvatska,

Agnesa Fetai,
Asistent,
Pravni fakultet, Univerzitet Majka Tereza, Skoplje,
Republika Severna Makedonija

PRIMENA NORDIJSKOG MODELA U BORBI PROTIV SEKSUALNE TRGOVINE DECOM U HRVATSKOJ I SEVERNOJ MAKEDONIJI

Trgovina decom radi seksualne eksploatacije predstavlja jedan od najpodmuklijih oblika modernog ropstva. Uprkos međunarodnim pravnim okvirima, poput Palermo Protokola o prevenciji, suzbijanju, kažnjavanju trgovine ljudima, naročito žena i dece, i nacionalnim naporima za rešavanje problema trgovine ljudima, deca se i dalje kupuju, prodaju i zlostavljaju u sistemima koji počivaju na principu ponude i potražnje, naročito za potrebe odraslih potrošača (korisnika) na fizičkim i digitalnim tržištima. Autori ovog rada razmatraju Nordijski model za suzbijanje trgovine ljudima, koji kriminalizuje trgovinu seksualnih usluga između odraslih, i istražuju da li ovaj model nudi snažan i adekvatan odgovor na potražnju koja podstiče seksualnu eksploataciju dece. Kriminalizacijom trgovine seksualnih usluga i dekriminalizacijom eksploatisanih subjekata takve trgovine, Nordijski model direktno targetira kupca, koji predstavlja ekonomski motor trgovine ljudima.

Glavna hipoteza ovog rada je da usvajanje Nordijskog modela može doprineti efikasnijem suzbijanju trgovine decom. Na osnovu analize kako je takav zakonodavni okvir u Norveškoj, koji je stupio na snagu 2009. godine, uticao na statističke podatke o trgovini decom, u radu se dalje razmatra kako se savremenii abolicionistički okvir može prilagoditi kako bi se deca zaštitila od komercijalnog seksualnog nasilja. Autori rada takođe uspoređuju Nordijski model za suzbijanje trgovine ljudima sa modelom koji je na snazi u Republici Hrvatskoj i Republici Severnoj Makedoniji, koji sankcioniše trgovinu seksualnim uslugama između odraslih kao prekršaj, što u praksi znači da kazni podležu samo seksualne radnice. U završnim razmatranjima, autori vide Nordijski model ne samo kao instrument za suzbijanje seksualne eksploatacije odraslih osoba već i kao strategiju za borbu protiv trgovine decom u svrhu seksualne eksploatacije.

Ključne reči: prostitucija, seksualna eksploatacija, trgovina djecom, Nordijski model, Norveška, Hrvatska, Severna Makedonija.

Andela Ristić,*Saradnik u nastavi van radnog odnosa – demonstrator,**Student doktorskih studija,**Pravni fakultet Univerziteta u Nišu,**Republika Srbija*

UDK: 343.811-053.6(497.11)

UDK: 343.24-053.6(497.11)

DOI: 10.5281/zenodo.17812398

MALOLETNIČKE KRIVIČNE SANKCIJE U PRAKSI: KO, KOGA, OD ČEGA I KAKO ŠTITI?

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica – sam naslov zakona otkriva mnogo o njegovom duhu. Ovim zakonom maloletnici se štite kao posebna kategorija žrtava, ali se istovremeno obezbeđuje i njihova zaštita u svojstvu učinilaca — zaštita od represivnog karaktera državnog aparata, sa ciljem da se u potpunosti otklone faktori koji dovode do njihovog prestupničkog ponašanja. Taj cilj treba postići pružanjem zaštite i pomoći, kao i obezbeđivanjem opšteg i specijalizovanog obrazovanja i vaspitanja maloletnih učinilaca. Ceo sistem usmeren je ka podsticanju razvoja i jačanju lične odgovornosti maloletnika i ka pravilnom razvoju njegove ličnosti — a sve radi njegove uspešne reintegracije u društvenu zajednicu. Srpsko krivično pravo ne kažnjava maloletnike. Ipak, kada ga sankcioniše, srpski pravosudni sistem štiti maloletnika – od njega samog, loših spoljnih uticaja koji ga „kvare“ i podstiču njegovo delinkvento i protivpravno ponašanje, štiti ga od sopstvene represivnosti, zatim od faktičke, čak i terminološke stigmatizacije u toku postupka i sprovođenja sankcija (jer zakonodavac je veoma izričit i precizan u upotrebi bitno različitih izraza u maloletničkom krivičnom pravu), i konačno štiti ga od samog procesa, predviđajući diverzione mehanizme i mere. U svemu ovome se ogleda ili bi barem trebalo da se ogleda svrha maloletničkih krivičnih sankcija i maloletničkog krivičnog prava. Da li je to u praksi zaista tako? Štiti li, popravlja li, vaspitava li domaći sistem maloletne prestupnike? Sistem ima mehanizme za postizanje samoproklamovane svrhe, a da li ih koristi i kako – biće predmet ovog rada. Cilj je ovog rada da kroz ilustraciju i analizu višegodišnje prakse Višeg suda u Nišu da odgovore na pitanja ko, koga, od čega i kako štiti u srpskom maloletničkom krivičnom pravu.

Ključne reči: maloletničke krivične sankcije, svrha krivičnih sankcija, maloletni učinioci krivičnih dela, zaštita maloletnika u krivičnom postupku.

Anđela Ristić, LL.M.,
*Associate - Demonstrator,
PhD Student,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

JUVENILE CRIMINAL SANCTIONS IN PRACTICE: WHO PROTECTS WHOM, FROM WHAT, AND HOW?

The title of the Act on Juvenile Offenders and Criminal-Law Protection of Juveniles (hereinafter: the Juvenile Justice Act) reveals the spirit and the key facets of this legislative act. The Juvenile Justice Act protects minors as a special category of victims but also safeguards minors as offenders, shielding them from the repressive nature of the state apparatus for the purpose of fully eliminating the factors that trigger the minors' delinquent conducts. This aim is to be achieved by providing protection and assistance, and ensuring general and subject-specific education of minor delinquents. The entire system aims to foster the proper development of minors' personality, strengthen their personal responsibility, and provide necessary support for their reintegration into the social community. Serbian criminal law does not punish minors. Yet, when it imposes sanctions, the Serbian judicial system seeks to protect the minors from themselves, from harmful external influences that "corrupt" and incite delinquent and unlawful behavior, from the repressive tendencies of the system itself, from factual and even terminological stigmatization during the proceedings and execution of sanctions (considering that the legislator is explicit and precise in using significantly different terms within juvenile criminal law), as well as from the process itself, by providing for diverse mechanisms and measures. All these safeguards reflect, or at least should reflect, the true purpose of juvenile criminal sanctions and juvenile criminal law. However, is this truly the case in practice? Does the Serbian juvenile criminal law system protect, correct, and educate juvenile offenders? The system comprises mechanisms aimed at achieving the proclaimed aims, but are they actually used? This paper examines whether and how these mechanisms are employed in practice. The purpose of the paper is to illustrate and analyze the judicial practice of the Higher Court in Niš in the past few years in order to provide answers to the questions who protects whom, from what, and how within the Serbian juvenile criminal law framework.

Keywords: juvenile criminal sanctions, purpose of criminal sanctions, juvenile offenders, protection of minors in criminal proceedings.

Aleksandar Arsić,
Doktorand,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu
Republika Srbija

UDK: 343.143-053.2(497.11)

UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17812425

MEHANIZMI VANPROCESNE ZAŠTITE MALOLETNIH SVEDOKA U REPUBLICI SRBIJI

Raspoloživost svedoka koji želi da dà iskaz pred organom postupka, kao i kvalitet njegovog svedočenja, je od suštinske važnosti za sve sisteme krivičnog pravosuđa koji su u skladu sa međunarodnim standardima poštovanja ljudskih prava, konkretno sa pravom na pravično suđenje utvrđeno članom 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Nedostatak materijalnih dokaza, kao i nedostatak dovoljno odvažnih i hrabrih svedoka, organu postupka umnogome otežava sprovođenje krivičnog postupka i kažnjavanje učinioca najtežih krivičnih dela. Zbog važne uloge svedoka, prilikom procesuiranja organizovanog kriminaliteta i drugih težih oblika kriminaliteta, a sa druge strane i velike opasnosti koje svedočenje nosi po život i zdravlje svedoka i njemu bliskih lica, a naročito ako se uzme u obzir činjenica da se u toj ulozi može naći i maloletnik, nateralo je države sveta da pored mera procesne, usvoje i mere vanprocesne zaštite svedoka. Iz tog razloga i Republika Srbija je 2005. godine predvidela pored procesne i vanprocesnu zaštitu svedoka donošenjem Zakona o policiji i Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku. Ovim zakonskim aktima uspostavljen je sveobuhvatni okvir za obezbeđivanje bezbednosti, psihološkog integriteta i spremnosti svedoka, posebno maloletnika, da sarađuju sa pravosudnim sistemom bez straha od odmazde ili sekundarne viktimizacije.

Ključne reči: zaštita svedoka, maloletni svedoci, vanprocesna zaštita, Zakon o policiji, Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku.

Aleksandar Arsić, LL.M.,
PhD Candidate,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

MECHANISMS OF EXTRAPROCEDURAL PROTECTION OF JUVENILE WITNESSES IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The availability of a witness willing to provide a testimony before a judicial or prosecutorial authority, as well as the quality and credibility of such testimony, is of fundamental importance for all criminal justice systems that adhere to international standards of human rights protection. This particularly refers to the right to a fair trial guaranteed under Article 6 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. The absence of material evidence, along with a lack of sufficiently courageous and reliable witnesses, significantly hinders the work of competent authorities in conducting criminal proceedings and imposing relevant punishment for the perpetrators of the most serious criminal offenses.

Given the crucial role of witnesses in the prosecution of organized crime and other grave forms of criminality, as well as the serious risks that testifying may entail for the life and safety of witnesses and their close relatives, states worldwide have been compelled to adopt not only procedural safeguards but also extra procedural measures for witness protection. These measures are particularly important in cases where the witness is a minor. In line with global trends, the Republic of Serbia introduced extra procedural witness protection mechanisms in 2005, thus supplementing the existing procedural safeguards through the adoption of the Police Act and the Act on the (witness) Protection Program for Participants in Criminal Proceedings. These legislative acts established a comprehensive framework aimed at ensuring the security, psychological integrity, and willingness of witnesses, particularly minors, to cooperate with the justice system without fear of reprisal or secondary victimization.

Keywords: witness protection, juvenile witnesses, extra procedural protection, Police Act, Act on the Protection Program for Participants in Criminal Proceedings.

Dimitrios A. Kourtis, LL.D.,

*Post-doctoral Researcher and Teaching Fellow,
Faculty of Law, Aristotle University of Thessaloniki,
Republic of Greece*

UDK: 314.15.045-053.2(495)"1946/1949"

UDK: 341.645.5(492.612 Den Haag)

UDK: 341.485

DOI: 10.5281/zenodo.17812840

THE PERPETRATION OF GENOCIDE THROUGH THE FORCIBLE TRANSFER OF CHILDREN

This paper examines the historical and legal nexus between Article II(e) of the 1948 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide and the events of the Greek Civil War (1946–1949). Drawing on extensive archival research and secondary sources, the article reconstructs the Greek legal arguments which characterize the forced transfer of children by communist guerrillas in Northern Greece as constituting an act of genocide. These arguments, advanced in international fora during the late 1940s, decisively influenced the inclusion of the “forcible transfer of children” clause in Article II(e) of the Convention. By revisiting these debates, the article offers a novel interpretation of Article II(e), contending that its historical genesis supports a biopolitical understanding of the protected group and the genocidal act in question—one that transcends purely physical or biological destruction. The final section situates this historical inquiry within the present legal landscape, engaging with the International Criminal Court’s recent action concerning the deportation and transfer of Ukrainian children to the Russian Federation. This contemporary development, which has reignited global debate over the scope and meaning of “forcible transfer” under international criminal law, underscores the enduring relevance of Article II(e) as a legal and moral framework for addressing the assault on group continuity through the manipulation of childhood and lineage.

Keywords: genocide, forcible transfer, children, international criminal law, Greece, Russia, Ukraine, International Criminal Court (ICC).

Dr Dimitrios A. Kurtis,
Istraživač i predavač,
Pravni fakultet, Aristotel Univerzitet u Solunu,
Republika Grčka

IZVRŠENJE GENOCIDA PUTEM PRISILNOG PREMEŠTANJA DECE

U radu se razmatra istorijska i pravna veza između člana II(e) Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine i događaja iz Grčkog građanskog rata (1946–1949). Oslanjajući se na opsežna arhivska istraživanja i sekundarne izvore, članak rekonstruiše pravne argumente Grčke kojima je prisilno premeštanje dece sprovedeno od strane komunističke gerile u severnoj Grčkoj okarakterisano kao čin genocida. Ovi argumenti, izneti na međunarodnim forumima krajem 1940-ih, imali su presudan uticaj na uključivanje klauzule o „prisilnom premeštanju dece“ u član II(e) Konvencije. Ponovnim razmatranjem ovih stavova autor nudi novo tumačenje Člana II(e), tvrdeći da njegova istorijska geneza podržava biopolitičko shvatanje zaštićene grupe i genocidnog čina koji prevazilazi čisto fizičko ili biološko uništenje. U finalnom delu rada, ovaj istorijski osvrt smešta se u okvire savremenog pravnog okruženja, kroz analizu stava Međunarodnog krivičnog suda u vezi sa prisilnom deportacijom i premeštanjem ukrajinske dece iz okupiranih oblasti u Rusku Federaciju (ICC-01/22). Ovi događaji su inicirali novu globalnu raspravu o obimu i značenju „prisilnog premeštanja“ u međunarodnom krivičnom pravu, čime se naglašava trajna relevantnost Člana II(e) kao pravnog i moralnog okvira za razrešenje situacija koje podrazumevaju napad na grupni kontinuitet kroz manipulaciju detinjstvom i poreklom.

Ključne reči: genocid, prisilno premeštanje, deca, međunarodno krivično pravo, Grčka, Rusija, Ukrajina, Međunarodni krivični sud (MKS).

Dr Enis Omerović,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici,
Bosna i Hercegovina

UDK: 341.3-053.2
UDK: 355.21-053.2
UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17812847

MEĐUNARODNOPRAVNA ZAŠTITA DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA: ZABRANA REGRUTOVANJA DJECE VOJNIKA I SAVREMENI IZAZOVI

Fenomen djece vojnika predstavlja jedno od najsloženijih i najtragičnijih pitanja u savremenim oružanim sukobima, koje istovremeno zadire u međunarodno humanitarno, međunarodno krivično pravo i međunarodna ljudska prava. Iako su kroz posljednjih nekoliko decenija uspostavljeni snažni međunarodni standardi – od dopunskih protokola iz 1977. godine uz Ženevske konvencije iz 1949., preko Konvencije o pravima djeteta iz 1989. i njenog Fakultativnog protokola iz 2000. godine, pa sve do bogate prakse Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija – regrutovanje i korištenje djece u sukobima ostaje raširena i sistemska pojava. Procjene pokazuju da je i u 2025. godini više stotina hiljada djece uključeno u oružane sukobe širom svijeta, dok milioni njih žive u zonama nasilja, izloženih regrutovanju, seksualnom iskorištavanju, otmicama i prisilnim ratnim aktivnostima. Rad daje pregled međunarodnog normativnog okvira zabrane regrutovanja i upotrebe djece vojnika, pri čemu se posebna pažnja posvećuje tumačenju dobi od 15 i 18 godina, te razlici između običajnog i ugovornog prava. Središnji dio naučne analize posvećen je međunarodnoj jurisprudenciji, s naglaskom na presedan Međunarodnog krivičnog suda u predmetu Thomas Lubanga Dyilo, koji je prvi put okvalificirao i sankcionisao regrutovanje i aktivno sudjelovanje djece mlađe od 15 godina u oružanim neprijateljstvima kao ratni zločin. Ovaj slučaj od presudnog je značaja za razumijevanje ove vrlo specifične vrste ratnoga zločina, standarda dokazivanja i međunarodnih obaveza država i međunarodnih organizacija. Iako međunarodnopravni okvir nominalno pruža visoku razinu zaštite, rad zaključuje da jaz između prava i prakse ostaje izuzetno velik. Neadekvatna implementacija, politički interesi država, nedostatak mehanizama odgovornosti i neujednačena primjena normi dovode do trajne ranjivosti djece u savremenim oružanim sukobima. Uočava se potreba za snažnijim mehanizmima prevencije, kao i kvalitetnijom saradnjom država i međunarodnih organizacija.

Ključne reči: djeca vojnici, ratni zločin, predmet Lubanga, Međunarodni krivični sud, regrutovanje djece, zaštita djece.

Enis Omerović, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Zenica,
Bosnia and Herzegovina*

INTERNATIONAL LAW PROTECTION OF CHILDREN IN ARMED CONFLICTS: THE PROHIBITION OF CHILD SOLDIER RECRUITMENT AND CONTEMPORARY CHALLENGES

The phenomenon of child soldiers is one of the most complex and tragic issues in contemporary armed conflicts, raising serious concerns under international humanitarian law, international criminal law, and international human rights law. Despite the development of strong international standards, including the 1977 Additional Protocols to the Geneva Conventions of 1949, the 1989 Convention on the Rights of the Child, the 2000 Optional Protocol, and extensive UN Security Council practice, the recruitment and use of children in hostilities remains a widespread and systemic phenomenon. Estimates show that hundreds of thousands of children are still involved in armed conflicts worldwide, while millions of children live in areas affected by violence, exposed to forced recruitment, sexual exploitation, abduction, and coercion into military roles.

This paper examines the international legal framework prohibiting the recruitment and use of child soldiers, with specific reference to the age thresholds of 15 and 18 and the relationship between treaty law and customary international law. The central part of the paper focuses on the jurisprudence of the International Criminal Court, especially the landmark case *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, which for the first time qualified and sanctioned the recruitment and active participation of children under the age of 15 in armed conflicts as a war crime. This case has significantly shaped the legal understanding of this crime, evidentiary standards, and obligations of states and international organizations. Although the normative framework appears robust, a significant gap persists between law and practice. Inadequate implementation, political constraints and interests, insufficient accountability mechanisms, and inconsistent application of international norms contribute to an extremely vulnerable position of children in armed conflicts. The paper highlights the need for stronger preventive measures and more effective cooperation among States and international organizations to ensure real protection for children in contemporary armed conflicts.

Keywords: child soldiers, war crime, Lubanga case, International Criminal Court, child recruitment, child protection.

Nikola Stanković,
Asistent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu,
Republika Srbija

UDK: 341.32-053.2
UDK: 355.087-053.6
UDK: 341.3

DOI: 10.5281/zenodo.17812860

OSVRT NA (NE)ODGOVORNOST DECE VOJNIKA U ORUŽANOM SUKOBU

Rad analizira teorijski okvir kada je reč o odgovornosti dece kao učesnika u oružanom sukobu. Prvo je postavljen normativni okvir zaštite dece, a koji se potom stavlja u složeni kontekst oružanog sukoba. U navedenim okolnostima, rad iznosi nekoliko primera učestvovanja dece u različitim oružanim sukobima. Integralni deo rada je posvećen pitanju odgovornosti dece vojnika, kako u kontekstu opšteg sistema međunarodnog javnog prava, ali i kroz dva njegova podsistema – međunarodno humanitarno pravo i međunarodno krivično pravo. U tom smislu se neminovno otvara jedno od ključnih pitanja međunarodnog humanitarnog prava u pogledu statusa dece boraca i potencijalne revizije istog, ali i daleko problematičnijeg pitanja čitavog međunarodnog javnog prava – pitanja odgovornosti. Upravo su ovo dve ključne tačke kojima se autor bavi u zaključnim razmatranjima.

Ključne reči: dete, oružani sukob, status deteta borca, pravna zaštita deteta borca, humanitarno pravo.

Nikola Stanković, LL.M.,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Belgrade,
Republic of Serbia

REFLECTION ON THE (NON)LIABILITY OF CHILD SOLDIERS IN ARMED CONFLICT

The paper analyzes the theoretical framework regarding the responsibility of children as participants in armed conflicts. First, the normative framework for the protection of children is established, which is then placed within the complex context of armed conflicts. In this regard, the paper presents several examples of children's involvement in various armed conflicts. An integral part of the paper is dedicated to the issue of the responsibility of child soldiers, both within the general system of international public law and within its two subsystems: international humanitarian law and international criminal law. It inevitably raises one of the key international humanitarian law issues regarding the status of child combatants and the potential revision of provisions governing this subject matter, as well as the issue of responsibility as a far more problematic question of the entire international public law. In the concluding considerations, the author addresses these two key points.

Keywords: child, armed conflict, status of child combatant, legal protection of child combatants, international humanitarian law.

Dr Sara Mitić,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 342.726-053.2(497.11)(091)

UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17812883

ZAŠTITA PRAVA DETETA U SRBIJI – ISTORIJSKI PREGLED

Zaštita dece predstavlja jedan od najpouzdanijih pokazatelja civilizacijskog dometa jednog društva i stepena razvijenosti njegovih pravnih institucija. Ovaj rad ima za cilj da prikaže istorijsku evoluciju mehanizama zaštite prava deteta na prostoru Srbije, sagledanu kroz različite pravne i političke epohe. U tom kontekstu biće analizirani relevantni izvori srednjovekovne Srbije koji se odnose na položaj i zaštitu najmlađih. Posebna pažnja biće posvećena normativnim rešenjima Kneževine i Kraljevine Srbije, sa fokusom na razvoj institucionalnih formi zaštite i njihov postepeni prelaz iz lokalnih i dobrotvornih okvira u formalizovani pravni sistem. Centralni deo rada obuhvata analizu pravnog uređenja u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, kao i u Kraljevini Jugoslaviji, u kojima se pojavljuju prvi oblici sistematizovane i državno organizovane brige o deci. Istorijski pregled koji rad pruža ima za cilj da osvetli kontinuitet, transformacije i specifičnosti mehanizama zaštite dece, te ukaže na značaj ovih procesa za formiranje savremenog shvatanja i normativnog okvira zaštite prava deteta u Srbiji.

Ključne reči: dete, zaštita, prava deteta, pravna zaštita, istorijski razvoj.

Sara Mitić, LL.D.,
*Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD IN SERBIA: A HISTORICAL OVERVIEW

Child protection is one of the most reliable indicators of the civilizational attainments of a society and the level of development of its legal institutions. This paper aims to present the historical evolution of mechanisms for the protection of the rights of the child in Serbia, examined through different legal and political epochs. In this context, the paper analyzes the relevant Serbian medieval sources concerning the position and protection of minors. Special attention is given to the normative solutions envisaged in the Principality of Serbia and the Kingdom of Serbia, focusing on the development of institutional forms of protection and their gradual transition from local and charitable frameworks into a formalized legal system. The central part of the paper includes the analysis of the legal framework in the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes, and the legal framework in the Kingdom of Yugoslavia, where the first forms of systematized and state-organized child protection emerged. This historical overview seeks to highlight the continuity, transformations, and specific characteristics of child-protection mechanisms and to emphasize their significance for the development of the new conceptions and the contemporary normative framework for the protection of the rights of the child in Serbia.

Keywords: child, protection, children's rights, legal protection, historical development.

Dr. sc. Zrinka Erent Sunko,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zagrebu,

UDK: 342.726-053.2(497.5)

UDK: 341.231.14-053.2

Dr. sc. Nenad Rančić,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zagrebu,

DOI: 10.5281/zenodo.17812895

Dr. sc. Ozren Pilipović,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zagrebu,
Republika Hrvatska

DJECA KAO AKTIVNI ČIMBENICI GOSPODARSKOG RAZVOJA I PRAVNO ODREĐENJE NJIHOVA POLOŽAJA KROZ POVIJEST

Od najstarijeg doba djeca su kao članovi obitelji bili tihi subjekti gospodarstva. U samim začetima njihov je položaj određivan posredno ili, u manjoj mjeri neposredno, običajima i odredbama koje su propisivale obveze i odgovornost koju su imali ne samo kao članovi obitelji (pomoć i skrb o nemoćnima za samostalno privređivanje) već i članovi društva (budući vojni i porezni obveznici, odnosno njihovi roditelji). Skrb o bolesnim i starim roditeljima, zaštita te pomoć i sudjelovanje u osiguravanju materijalne egzistencije obitelji, preuzimanje obiteljskih (očinskih) zanata kao nastavak profesije – osiguranje novog naraštaja strateški bitne radne i ratne snage, bili su dio „državne politike“ te način organizacije reda u poredcima koji tu skrb nisu poznavali kao institucionaliziranu. S vremenom, a osobito nakon 1. industrijske revolucije, neke od ovih obveza preuzele su formalne institucije, ali samo nekolicina si ih je mogli priuštiti, dok su obveze djece prerasle u radnu obvezu koja je kao teško breme davala svoj obol ekonomskom razvoju. To breme bit će zbačeno pozitivnopravnom afirmacijom ljudskih prava općenito, odnosno specifičnih nedjeljivih i komplementarnih prava djece, a posebice pomicanjem dobnih granica koje osobu određuje kao dijete. Kao jedna od najranjivijih skupina, djeca su sudjelovala u gospodarskom razvoju, koji se razvojem prava djece transformirao, pa ga danas, i dalje u svjetlu daljnje potrebe poboljšanja prava djece, pratimo u drugačijem obličju.

Ključne riječi: prava djeteta, osobna prava, socijalna prava, ekonomska prava.

Zrinka Erent Sunko, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Split,

Nenad Rančić, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Split,

Ozren Pilipović, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Split,

Republic of Croatia

CHILDREN AS ACTIVE FACTORS OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND LEGAL REGULATION OF THEIR POSITION THROUGH HISTORY

From the earliest times, children as members of the family have been silent participants in the economy. At the very beginning, their position was determined either indirectly or, to a lesser extent, directly by customs and regulations that prescribed the obligations and responsibilities they had not only as family members (assistance and care for those unable to earn a living independently) but also as members of society (future soldiers and tax payers, or parents). Care for sick and elderly parents, protection and assistance and participation in ensuring the material existence of the family, taking over family (paternal) crafts as a continuation of the profession, and ensuring a new generation of strategically important labor and military power were part of "state policy" and a way of solving those problems in societies that did not recognize institutionalized forms of care. Over time, and especially after the First Industrial Revolution, some of these obligations were taken over by formal institutions, but only a few of them could afford such care, while children's obligations grew into work obligation which, as a heavy burden, contributed to the economic development. This heavy burden was lifted by the positive law affirmation of human rights in general and the specific indivisible and complementary rights of children, and particularly by delineating the age limits that define a person as a child. As one of the most vulnerable groups, children participated in economic development, which was transformed by the development of children's rights. Nowadays, in light of the need to improve children's rights protection, economic development is pursued in a different form.

Keywords: children's rights, personal rights, social rights, economic rights.

PRIVATE LAW SESSION

PRIVATNOPRAVNA SESIJA

Ines Medić, LL.D.,
 Full Professor,
 Faculty of Law, University in Split,
 Republic of Croatia

UDK: 347.61/64(4-672EU)
 UDK: 316.362.34:342.726-055.34(4-672EU)
 UDK: 341.645:342.726-055.34(4-672EU)
 UDK: 342.726-053.2
 UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17812926

RECOGNITION OF A PARENTHOOD ACQUIRED ABROAD AND THE ROLE OF EUROPEAN COURTS

Some of the fundamental characteristics of the world we live in are various freedoms which bring obvious economic benefits as well as numerous challenges, especially when it comes to freedoms that concern individuals, such as the freedom of movement or freedom to establish family life. Internationalization opens up space for the use of benefits available in other states, such as the formation of atypical family unions or the use of procreational methods unavailable in the state of origin. Same-sex parenthood or the use of surrogacy services is a right guaranteed by law in some states while it is legally prohibited and/or subject to legal sanctions in others. These are precisely the cases in which the recognition of cross-border parenthood instead of rule becomes a challenge, both for the parties to the proceedings and for the national courts.

The absence of a supranational regulation on the recognition of parenthood means reliance on the provisions of national legislation, which entails uncertainty regarding the final outcome. At the interface between the expectations of the parties and the national public order, national courts have become a “purgatory”, a kind of filter that separates “acceptable” from the “unacceptable”. In the last ten years, their activities are often subject to correction by European courts (CJEU and ECtHR), whose perspective is global and activity increasingly intense. From the position of the CJEU, the refusal to recognise cross-border parenthood in atypical families is scrutinized mainly with regard to exercising the Citizens Right's Directive. From the position of the ECtHR, scrutiny often entails a violation of the right to non-discrimination and the right to family life, which in itself is not disputable as long as the judicial activism does not go beyond the limit acceptable to the contracting parties.

A legal patchwork regarding the recognition of parenthood in the EU Member States clearly shows the controversy of the matter and the potential consequences of the Court's jurisprudence on national laws. Given that in some other areas there are increasingly frequent thoughts about the ECtHR's excessive focus on the imposition of positive obligations on the States, the aim of this presentation is to try to find out whether the “winds of Europeanization” in the area of parenthood recognition are still bearable for the Member States.

Keywords: parenthood, recognition, European law, ECtHR, CJEU.

Dr. sci. Ines Medić,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Splitu,
Republika Hrvatska

PRIZNAVANJE RODITELJSTVA STEČENOG U INOSTRANSTVU I ULOGA EVROPSKIH SUDOVA

Neke od osnovnih karakteristika sveta u kojem živimo su razne slobode koje donose očite ekonomske benefite ali i brojne izazove, posebno kada je reč o individualnim slobodama, poput slobode kretanja ili slobode uspostavljanja porodičnog života. Internacionalizacija otvara prostor za korištenje pogodnosti dostupnih u drugim državama, poput stvaranja atipičnih porodičnih zajednica ili prokreacijskih metoda koje nisu dostupne u državi porekla. Istospolno roditeljstvo ili surogat-materinstvo je garantovano pravo je nekim državama, dok je zakonski zabranjeno i/ili podložno sankcijama u drugim državama. Upravo u takvim slučajevima priznavanje prekograničnog roditeljstva umesto pravila postaje izazov, kako za stranke u postupku tako i za nacionalne sudove.

Nepostojanje nadnacionalnog propisa o priznavanju roditeljstva znači oslanjanje na odredbe nacionalnog zakonodavstva, što sa sobom nosi neizvjesnost u pogledu konačnog ishoda. U rascepu između očekivanja stranaka i nacionalnog javnog poretka, nacionalni sudovi postali su „čistilište“, svojevrsni filter koji odvaja „prihvatljivo“ od „neprihvatljivog“. Poslednjih desetak godina njihove aktivnosti su često predmet korekcije evropskih sudova (Suda pravde EU i Evropskog suda za ljudska prava), čija je perspektiva globalna a aktivnost sve intenzivnija. Iz pozicije Suda pravde EU, odbijanje priznavanja prekograničnog roditeljstva u atipičnim porodicama preispituje se uglavnom u odnosu na primenu Direktive o pravima građana. Iz pozicije Evropskog suda za ljudska prava, preispitivanje često obuhvata kršenje prava na nediskriminaciju i prava na porodični život, što samo po sebi nije sporno sve dok sudski aktivizam ne prelazi granicu koja je prihvatljivu za ugovorne stranke.

Fragmenti pravnog mozaika koji se odnosi na priznavanje roditeljstva u državama članicama EU jasno ukazuje na kontroverznost ovog pitanja i potencijalne posledice sudske prakse evropskih sudova po nacionalne zakone. Budući da se u nekim drugim oblastima sve češće javljaju razmišljanja o preteranom fokusu Evropskog suda za ljudska prava na nametanje pozitivnih obaveza državama, ova prezentacija ima za cilj da utvrdi da li su „vetrovi evropeizacije“ u oblasti priznavanja roditeljstva i dalje podnošljivi za države članice.

Ključne riječi: roditeljstvo, priznavanje roditeljstva stečenog u inostranstvu, Evropsko pravo, Evropski sud za ljudska prava, Sud pravde Europske unije.

Dr Snežana Brkić,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu,
Republika Srbija

UDK: 347.158

UDK: 342.7

DOI: 10.5281/zenodo.17812935

KADA POČINJE LJUDSKI ŽIVOT? PRILOG RASPRAVI O PRAVNOJ ZAŠTITI NEROĐENOG DETETA

U fokusu našeg rada nalazi se jedno veoma važno, složeno i teško pitanje – kada počinje ljudski život. To pitanje je od velikog značaja i za pravnu nauku, mada ona nije u stanju da ponudi odgovor na njega, oslanjajući se na svoju juridičku aparaturu. Predmet pravne nauke nije čovek kao biološko ili psihološko biće već isključivo kao pravni subjekt sa određenim fondom subjektivnih prava i obaveza. Iako pravnici nisu kompetentni da utvrđuju kada počinje ljudski život, oni su pozvani da opredeljuju vrstu, obim, stepen i početak pravne zaštite ljudskog života. Smatramo da se ne može na zadovoljavajući način odgovoriti na ovo poslednje pitanje, ako ne postoji spremnost pravne nauke da izađe iz okova sopstvene samoograničenosti i pokaže interesovanje i za one oblasti koje su referentne za davanje odgovora na prvo pitanje. Tu, pre svega, spadaju neke prirodne nauke, kao što su biologija, medicina i genetika, a u poslednje vreme i jedna mlada društvena nauka – prenatalna psihologija. Naš prevashodni istraživački zadatak u ovom radu biće upravo pretresanje naučnih dostignuća s tim u vezi u navedenim oblastima. Međutim, neko ko je homo religiosus (a Jung bi rekao da svi mi nosimo u sebi taj arhetip), oseća potrebu da odgovor na prvo pitanje potraži i u religiji. Teološki aspekt sagledaćemo kroz prizmu monoteističkih religija, s posebnim osvrtom na pravoslavno učenje. Naš zadatak se komplikuje ukoliko se pokaže da navedene naučne oblasti početak ljudskog života ne određuju na jedinstven način. Dodatni problem predstavljaće eventualni raskorak u tom pogledu između nauke i religije. Zato bi naš sledeći korak bio pokušaj iznalaženja načelnog odgovora na pitanje koga to onda treba da slušaju pravnici prilikom obavljanja svog dela posla i da li prilikom osmišljavanja pravne zaštite nerođenog deteta mogu da budu arbiterni.

Ključne reči: početak ljudskog života, nerođeno dete, medicina, prenatalna psihologija, hrišćanstvo, pravo.

Snežana Brkić, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Novi Sad,
Republic of Serbia

WHEN DOES HUMAN LIFE BEGIN? A CONTRIBUTION TO THE DISCUSSION ON THE LEGAL PROTECTION OF THE UNBORN CHILD

The focal point in this paper is a very important, complex, and difficult question: when does human life begin? This question is of great significance for legal science, but law cannot providing an answer to this question by relying solely on its juridical apparatus. The subject matter of legal science is not the human being as a biological or psychological entity, but exclusively as a legal subject having a certain set of subjective rights and obligations. Although legal scholars are not competent to determine when human life begins, they are called upon to define the type, scope, degree, and the starting point of the legal protection of human life. We believe that the last issue cannot be addressed in a satisfactory manner unless legal science is willing to step beyond the confines of its self-imposed limitations and show interest in those areas that are relevant to answering the first question. These areas include certain natural sciences, such as biology, medicine, and genetics, and, more recently, prenatal psychology as a young social science. The primary research task in this paper will be to examine the scientific findings in these areas. However, someone who is homo religiosus (and Jung noted that we all carry that archetype within us) feels the need to seek the answer to the first question in religion. The theological aspect will be considered through the prism of monotheistic religions, with special reference to the Orthodox Christianity teaching. The research task becomes more complex if it turns out that the aforesaid scientific disciplines do not define the beginning of human life in a uniform way. In this regard, an additional problem may arise from a possible discrepancy between science and religion. Therefore, the next step will be an attempt to find a general answer to the question concerning who legal professionals should listen to when performing their part of the work, and whether they may act arbitrarily in shaping the legal protection of the unborn child.

Keywords: beginning of human life, unborn child, medicine, prenatal psychology, Christianity, law.

Dr Marija Ignjatović,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 347.155(37)
UDK: 347.63-055.621(37)
UDK:316.346.3-053.2:34(37)
UDK: 347.726-053.2(37)

DOI: 10.5281/zenodo.17812958

ZAŠTITA PRAVA DETETA U ANTIČKOM RIMU

Zaštita prava deteta u antičkom Rimu bila je oblikovana složenim spojem pravnih normi, društvenih običaja i porodičnih odnosa. Iako rimsko pravo u početku nije poznavalo savremeni koncept „prava deteta“, postojali su mehanizmi koji su, direktno ili indirektno, uticali na njegov položaj i zaštitu. Da bi dete bilo pravom priznato, i da bi moglo da uživa pravnu zaštitu kao prethodno pitanje nametalo se da li ga je otac porodice na osnovu patria potestas priznao za svoje ili ne, što je podrazumevalo da je reč o detetu rođenom u zakonitom braku. Patria potestas davala je ocu gotovo apsolutnu vlast nad detetom, uključujući odluke o životu, smrti, obrazovanju i imovini (ius vitae ac necis). Vremenom vlast oca porodice bila je ograničavana zakonodavnim reformama i moralnim normama. Takođe, razvoj institucija kao što su tutela i cura obezbeđivao je zaštitu maloletnika bez očeve starateljske vlasti, dok su zakoni poput Lex Plaetoria štitili mlade od ekonomskog iskorišćavanja. Iako su deca u okviru rimskog prava prvenstveno posmatrana kroz prizmu porodične i društvene uloge, rimsko pravo postepeno je uvodilo mehanizme koji su prepoznali ranjivost ove kategorije pravnih subjekata i potrebu za njihovom pravnom zaštitom. Ovaj rad analizira ključne pravne institute, društvene prakse i transformacije koje su doprinele formiranju ranih oblika zaštite prava deteta u rimskom svetu.

Ključne reči: pater familias, patria potestas, dete kao subjekat prava, tutela i cura, pravna zaštita deteta.

Marija Ignjatović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN ANCIENT ROME

The protection of children's rights in ancient Rome was shaped by a complex interplay of legal norms, social customs, and family relations. Although Roman law did not initially recognize the modern concept of "children's rights," there were various mechanisms that directly or indirectly influenced the child's status and protection. In order for a child to be legally acknowledged and enjoy legal protection, the preliminary question was whether the pater familias recognized the child as his own under patria potestas, which presupposed that the child was born within a lawful marriage. Patria potestas granted the father nearly absolute authority over the child, including decisions regarding life, death, education, and property (ius vitae ac necis). Over time, the authority of the pater familias was limited by legislative reforms and moral norms. Furthermore, the development of institutions such as tutela and cura ensured protection for minors who were not under the father's guardianship, while laws such as the Lex Plaetoria protected young people from economic exploitation. Although children were primarily viewed through the lens of family and social roles, Roman law gradually introduced mechanisms that recognized the vulnerability of this category of legal subjects and the need for their legal protection. This paper analyzes key legal institutions, social practices, and transformations that contributed to creating the early mechanisms for children's rights protection in the Roman world.

Keywords: pater familias, patria potestas, child as a subject of law, tutela and cura, legal protection of the child.

Dr Željko Bartulović,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Rijeci,

UDK: 347.61/.64(37)
UDK: 347.63-055.621(479.5)"04/14"

Dr Ines Matić Matešković,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Rijeci,
Republika Hrvatska

DOI: 10.5281/zenodo.17812994

O PRAVNOM POLOŽAJU DJECE U RIMSKOM I SREDNJOVJEKOVNOM STATUTARNOM PRAVU

U radu se istražuje pravni položaj djece u rimskom i srednjovjekovnom statutarom pravu kroz analitički i komparativni pristup. U prvome dijelu autori razmatraju rimsko pravo kao temelj europske pravne tradicije, s posebnim naglaskom na status djece unutar obitelji, njihovu ovisnost o patria potestas, mogućnosti stjecanja imovine, nasljedna prava, pravnu odgovornost te druga relevantna pitanja u rimskog prava, bazirajući se na odabranim rimskim pravnim izvorima. U drugome dijelu rada proučavaju se odredbe srednjovjekovnih statuta istočne obale Jadrana, osobito s područja Istre, Hrvatskog primorja i Dalmacije, a koje se odnose na djecu i njihova prava unutar obitelji i šire zajednice. Posebna se pozornost posvećuje pitanju nasljeđivanja, skrbništva, odgovornosti maloljetnika te normama koje odražavaju društvene i moralne vrijednosti srednjovjekovnih komunika. Usporedbom rimskih pravnih instituta i srednjovjekovnih statutarne rješenja autori nastoje prepoznati kontinuitete i promjene u pravnom shvaćanju djeteta kao subjekta prava. Rad tako doprinosi boljem razumijevanju razvoja obiteljskog i nasljednog prava te mjesta djeteta u pravnom poretku kroz povijest.

Ključne reči: pravni položaj djece, rimsko pravo, srednjovjekovno statutarne pravo, istočna obala Jadrana.

Željko Bartulović, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Rijeka,

Ines Matić Matešković, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law, University of Rijeka,

Republic of Croatia

THE LEGAL POSITION OF CHILDREN IN ROMAN LAW AND MEDIEVAL STATUTORY LAW

The paper examines the legal status of children in Roman law and medieval statutory law by using the analytical and the comparative law approach. In the first part, the authors consider Roman law as the foundation of the European legal tradition and, drawing on selected Roman law sources, focus on the status of children within the family, their dependence on patria potestas, the capacity to acquire property, inheritance rights, legal responsibility, and other relevant issues in Roman law. The second part of the paper explores the provisions of medieval statutes from the eastern Adriatic coast, particularly from the regions of Istria, the Croatian Coast, and Dalmatia, concerning children and their rights within the family and in the wider community. Special attention is given to inheritance, guardianship, liability of minors, and the norms reflecting the social and moral values of medieval communes. By comparing the Roman law institutes and the medieval statutory solutions, the authors seek to identify continuities and changes in the legal understanding of the child as a subject of law. The paper aims to contribute to a deeper understanding of the development of family and inheritance law, as well as the child's place in the legal order throughout history.

Keywords: legal position of children, Roman law, medieval statutory law, eastern Adriatic coast.

Dr Nina Kosanović,
Samostalni stručno-tehnički saradnik,
Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 364:347.615(497.11)

UDK: 347.615-053.2(37)

UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813015

**ULOGA DRŽAVE U OBEZBEĐIVANJU IMOVINSKE ZAŠTITE DECE:
RIMSKO NASLEĐE I SAVREMENI PRISTUPI
(SA POSEBNIM OSVRTOM NA ALIMENTACIONI FOND)**

Članom 27. Konvencije UN o pravima deteta ustanovljena je obaveza države da obezbeđuje materijalnu pomoć i programe potpore, posebno u pogledu ishrane, odeće i stanovanja, kako bi bili obezbeđeni životni uslovi potrebni za razvoj deteta. U skladu sa ovom obavezom, Republika Srbija je Zakonom o ostvarivanju prava iz Alimentacionog fonda ustanovila Alimentacioni fond, koji ima za cilj da, ukoliko roditelji ili druga lica koja su odgovorna za dete ne ispunjavaju obavezu izdržavanja, obezbedi njihovo privremeno izdržavanje. Ovakav način zaštite dece kao najranjivije grupe stanovništva predstavlja novinu u srpskom pravu. Međutim, moguće je uočiti sličnost sa institutom rimskog prava – alimenta. Ovaj institut je ustanovljen u rimskom pravu, sa istim zadatkom – obezbeđivanje osnovnih uslova za život deteta od strane države, kada osnovne potrebe nisu namirene od strane roditelja i smatra se najopsežnijim dugoročnim programom javne pomoći ikada sprovedenim u čitavoj antici. Proučavajući institute koji su u rimskom pravu služili za zaštitu položaja dece, u ovom radu ćemo se posebno truditi da ukažemo na sličnosti i razlike između instituta alimenta iz rimskog prava i novouvedenog Alimentacionog fonda srpskog savremenog prava. Uprkos razlikama, sličnosti između ovih instituta rimskog i savremenog prava su velike, što nas još jednom dovodi do zaključka o univerzalnosti rimskog prava, kao i sposobnosti da formuliše opšte pravne principe i institute koji prevazilaze vremenske i prostorne okvire u kojima su nastali.

Ključne reči: alimenta, Alimentacioni fond, zaštita prava dece, položaj dece, rimsko pravo, savremeno pravo.

Nina Kosanović, LL.D.,

Independent Associate for Professional and Technical Affairs,

University of Niš,

Republic of Serbia

THE ROLE OF THE STATE IN ENSURING CHILDREN'S PROPERTY PROTECTION: ROMAN LEGACY AND CONTEMPORARY APPROACHES (WITH SPECIFIC REFERENCE TO THE ALIMONY FUND)

Article 27 of the UN Convention on the Rights of the Child establishes the obligation of the state to provide material assistance and support programs, particularly in terms of nutrition, clothing and housing, in order to secure the living conditions necessary for the child's development. In line with this obligation, the Republic of Serbia has established the Alimony Fund, which is envisaged in the Act on Exercising the Rights from the Alimentary Fund (2025), with the aim of providing for children's temporary maintenance in cases where parents or other persons responsible for the child fail to fulfill their maintenance obligations. As children are the most vulnerable population group, this form of child protection is an innovation in Serbian law.

Yet, one cannot help observing similarities with a Roman law institution *alimenta*. This institution was established in Roman law for the same purpose: to secure the basic living conditions for a child by the state when the child's essential needs were not met by the parents. It is considered the most extensive long-term public relief program ever implemented in the entire ancient world. By examining the Roman law institutes that served to protect the position of children, this paper seeks to highlight the similarities and differences between the Roman law institute of *alimenta* and the newly instituted Alimony Fund in the contemporary Serbian law. Despite the differences, the similarities between the Roman and the modern legal institutions are significant, reaffirming the universality of Roman law and its capacity to formulate general legal principles and institutes that transcend the temporal and spatial frames in which they emerged.

Keywords: *alimenta*, Alimony Fund, child protection, legal status of children, Roman law, contemporary law.

Dr Goran Milosavljević,
 Direktor Turističke organizacije Niš,
 Republika Srbija

UDK: 347.65:347.632(560:497)"13/17"

UDK: 340.15"13/17"

UDK: 348

UDK: 28-74

UDK: 347.155-055.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813032

PRAVO NASLEĐIVANJA DETETA U OSMANSKOM CARSTVU – PRIMER BALKANSKIH PROVINCIJA CARSTVA

Uprkos tome što se tema dečijih prava, na prvi pogled, teško može povezati sa pitanjima pravnog sistema Osmanskog carstva, dubljom analizom može se jednostavno doći do zaključka da je činjenično stanje zapravo potpuno drugačije. Poslednje rečeno naročito je jasno uočljivo ako se sagledaju lokalne prilike u pojedinačnim provincijama. Osmansko carstvo – od skromnih početaka kao emirata u Maloj Aziji do jedne od najvećih imperija u istoriji čovečanstva prošlo je dug i interesantan put. Specifičnost razvitka Osmanske imperije ogleda se u konstruktivnom pristupu prema određenim segmentima institucija, prava i običaja država i naroda koje su tokom vekova pokorili. Iako je carstvo u usponu na Balkansko poluostrvo donelo sasvim novi pravno-administrativni sistem, zasnovan prvenstveno na šerijatskom zakonu, uređenju ranijih islamskih država, a naročito Abasidskog halifata, sultan je zadržao pravo da donosi posebne zakone – kanune. Ovi kanuni bili su prilagođeni provincijama carstva, s obzirom da su uvažavali lokalne tradicije i posebnosti, a jedan od primera ovakve prakse bio je poznati Zakon za Niš. Osmansko carstvo nikada nije uspeo da šarolike običaje svojih balkanskih provincija objedini u jedno koherentno pravno područje, već su se različite prakse primenjivale u pojedinačnim provincijama Rumelije, a te razlike bile su još drastičnije kada se uporede sa pravnim sistemom arapskih provincija carstva. Ovo je naročito vidljivo u naslednom pravu, odnosno pravu deta na nasledstvo ostavioca, gde su Osmanlije donele određene pozitivne novine, koje su u praksi često bile zanemarivane. Značajna specifičnost carstva ogledala se u njegovoj jasnoj podeli po konfesionalnoj osnovi na vernike i nevernike, gde su prvi bili punopravni građani, dok su drugi bili u podređenom položaju, a i sami podeljeni na tolerisane (zimije) i netolerisane nevernike, koji su bili progonjeni do nestanka ili promene vere. Sve prethodno navedeno naročito je imalo uticaja na razvitak naslednog prava i generalno položaj deteta. Za analizu prava deteta ključno je razmatranje položaja žene – majke, koja se na osmanskim sudovima pojavljivala i kao naslednik i često kao zastupnik maloletne dece, čije je pravo branila. Za razliku od čestog mišljenja da su muslimanske žene bile potpuno obespravljene, one su u Osmanskom carstvu imale određeni zakonski status, naročito kada su u pitanju bila bračna i nasledna prava, iz čega su proisticala nasledna prava deteta, koja su se razlikovala za žensku i mušku decu.

Ključne reči: Osmansko carstvo, šerijatsko pravo, nasledno-pravni položaj deteta, status žene u osmanskom društvu.

Goran Milosavljević, PhD,
Director, Tourist Organization Niš,
Republic of Serbia

THE RIGHT OF INHERITANCE OF CHILDREN IN THE OTTOMAN EMPIRE: THE EXAMPLE OF THE BALKAN PROVINCES OF THE EMPIRE

Although the topic of children's rights may seem difficult to connect with the legal system of the Ottoman Empire, a deeper analysis easily leads to the conclusion that the factual situation was completely different. This is particularly evident when considering the local conditions in individual provinces. In the course of its development from its modest beginnings as an emirate in Asia Minor to one of the largest empires in human history, the Ottoman Empire went through a long and interesting journey. The uniqueness of the Ottoman Empire's development is reflected in its constructive approach to certain segments of institutions, laws, and customs of the states and peoples conquered over the centuries. In the Balkan Peninsula, the empire on the rise introduced a completely new administrative law system, primarily based on Sharia law and the regulation of earlier Islamic states, especially the Abbasid Caliphate where the Sultan retained the right to issue special laws – kanuns. These kanuns were adapted to the empire's provinces, as they took into account local traditions and peculiarities; a prominent example of this practice was the famous Law of Niš.

The Ottoman Empire never succeeded in unifying the diverse customs of its Balkan provinces into a single coherent legal framework. Thus, the Ottoman Turks resorted to applying different practices in individual provinces of Rumelia. These differences became even more prominent when compared to the legal system of the empire's Arab provinces. This is particularly noticeable in inheritance law, i.e., the rights of children to inherit from a deceased relative, where the Ottomans introduced certain positive novelties that were often disregarded in practice. A significant specificity of the Empire was its clear division along confessional lines into believers and non-believers, where the former were full citizens while the latter had a subordinate status; the former were further subdivided into tolerated (dhimmis) and intolerated non-believers, who were either persecuted to extinction or forced to convert. These distinctions had a particularly strong influence on the development of inheritance law and the general status of children. In analyzing children's rights, it is crucial to consider the position of women (mothers), who appeared in Ottoman courts both as heirs and often as legal representatives of minor children, defending their rights. Contrary to the common belief that Muslim women were completely deprived of rights, they actually held a certain legal status in the Ottoman Empire, particularly in terms of marital and inheritance rights, from which the children's inheritance rights were derived, but which were different for male and female children.

Keywords: Ottoman Empire, Sharia Law, children's inheritance law status, women's status in the Ottoman society.

Natalija Todorović,
 Istraživač-saradnik,
 Inovacioni centar Univerziteta u Nišu,
Jovan Conić,
 Istraživač-pripravnik,
 Inovacioni centar Univerziteta u Nišu,
 Republika Srbija

UDK: 347.233-053.2:347(497.11)(094.5)"1844"
 UDK: 347.23-053.2(497.11)"18"
 UDK: 347.642(497.11)"18"
 UDK: 347.648(497.11)"18"
 UDK: 342.726-053.2(497.11)"18"
 DOI: 10.5281/zenodo.17813057

INSTRUMENTI PRAVNE ZAŠTITE DECE U GRAĐANSKOM ZAKONIKU KNEŽEVINE SRBIJE IZ 1844. GODINE

Srpski građanski zakonik, usvojen 6. aprila 1844. godine, predstavlja prvi pokušaj kodifikovanog pristupa pravne zaštite dece u modernoj srpskoj državi. Premda ovaj Zakonik ne poznaje savremeni koncept „prava deteta“, njegova struktura i brojna rešenja predstavljaju ranu formu institucionalne brige o maloletnim licima, zasnovanu na kombinaciji porodičnopravnih, naslednopravnih i obligacionopravnih normi. Autori će kroz ovaj rad izvršiti analizu ključnih mehanizma zaštite, među kojima posebno mesto zauzima institut starateljstva, zasnovan na principu da odraslo lice, određeno od strane vlasti ili porodice, preuzima pravnu odgovornost za dete koje nije sposobno da samostalno upravlja svojim pravima i obavezama. Zakonikom se precizno uređuje imovinska zaštita maloletnika, propisujući dužnost staratelja da upravlja imovinom deteta, uz nadzor nadležnih organa, kao i stroga ograničenja raspolaganja tom imovinom. Time se obezbeđuje zaštita ekonomskih interesa deteta od zloupotreba, ali i od nepromišljenih pravnih radnji. Ovaj deo zakonika, koji je govorio o institutu starateljstva, kasnije 1872. godine je zamenjen Zakonom o starateljstvu, ali su njegova prvobitna normativna rešenja bitno uticala na tekst novog zakona. Poseban segment rada posvetiće se analizi poglavlja o pravima i dužnostima roditelja, koje je u Zakoniku shvaćeno kao skup ovlašćenja i dužnosti usmerenih na zaštitu deteta, uključujući obavezu izdržavanja i obezbeđivanja adekvatnog vaspitanja. Izvršiće se analiza i rešenja koja se odnose na vanbračnu decu, čiji je pravni položaj bio strogo određen, ali ipak i regulisan određenim vidovima zaštite, naročito u pogledu izdržavanja i ograničenog nasleđivanja. Cilj ovog rada biće da se utvrdi u kojoj meri je Zakonik iz 1844. godine predstavljao napredak u institucionalizaciji mera zaštite dece, kao i to da istraži kako su njegova rešenja doprinela kasnijem razvoju domaćeg porodičnog prava i modernih metoda zaštite prava deteta.

Ključne reči: Srpski građanski zakonik, Kneževina Srbija, prava deteta, porodično pravo, zaštita, dete.

Natalija Todorović,
*Research Collaborator,
Innovation Center of the University of Niš,*

Jovan Conić,
*Research Intern,
Innovation Center of the University of Niš,
Republic of Serbia*

INSTRUMENTS OF LEGAL PROTECTION OF CHILDREN IN THE CIVIL CODE OF THE PRINCIPALITY OF SERBIA FROM 1844

The Civil Code the Principality of Serbia, adopted on 6 April 1844, was the first attempt at a codified approach to the legal protection of children in the modern Serbian state. Although this Code did not recognize the contemporary concept of "child rights", its structure and numerous legal solutions represent an early form of institutional care for minors, based on a combination of family law, inheritance law, and obligation law norms. In this paper, the authors analyze the key protection mechanisms envisaged in this Code. The most prominent among them is the institute of guardianship, which is based on the principle that an adult, appointed by the authorities or the family, assumes legal responsibility for a child who is unable to independently manage his/her rights and obligations. The Code precisely regulates the property protection of minors, prescribing the duty of the guardian to manage the child's property under the supervision of the competent authorities, as well as strict restrictions on the disposition of that property. This ensures the protection of the child's economic interests from abuse but also from reckless legal actions. The part of the Code which regulated the institution of guardianship was later replaced by the Guardianship Act (in 1872), but its original normative solutions significantly influenced the text of the new law. In a separate section of the paper, the authors analyze the Code provisions (chapter) on the rights and duties of parents, which are perceived as a set of powers and duties aimed at protecting the child, including the obligation to support and ensure adequate upbringing. The authors also analyze the legal solutions relating to illegitimate children, whose legal status was strictly defined but still regulated by certain types of protection, particularly in terms of child support and limited inheritance. The goal of this paper is to determine to what extent the Civil Code of 1844 contributed to the development in the institutionalization of child protection measures, as well as to explore how its solutions contributed to the later development of domestic family law and modern methods of children's rights protection.

Keywords: Civil Code 1844, Principality of Serbia, family law, children's rights protection.

Angel Ristov, LL.D.,
 Full Professor,
 Faculty of Law, Iustinianus Primus University
 "St. Cyril and Methodius",
 Republic of North Macedonia

UDK: 347.63(497.7)
 UDK: 316.362.1-055.52-055.62(497.7)
 UDK: 342.726-053.2
 UDK: 341.231.14-053.2
 DOI: 10.5281/zenodo.17813083

THE RIGHT OF THE CHILD TO CONTACT WITH NON-RESIDENT PARENT AND OTHER CLOSE RELATIVES

The right of the child to maintain personal and direct contact with the non-resident parent and other close relatives arises from the right of the child to live with both parents. This is one of the most important children's rights, which is protected not only in national legislation but also by international conventions. This issue has become very topical nowadays, given the trend of increasing number of divorces in almost all contemporary societies, including North Macedonia. In the event of divorce, when the community of life of both parents ceases to exist, this right is compensated by maintaining personal and direct contact of the child with the non-resident parent and other close relatives. The exercise of the child's right to contact, which is guaranteed by the UN Convention on the Rights of the Child, is of crucial importance for the proper development of the child who needs both parents.

In this paper, the author address the child's right to contact by providing a legal analysis of the ECtHR case *Mitovi v. the FRY Republic of Macedonia* (2015) and underscoring the problems in practice created by the applicable legislation and the inefficiency of competent state bodies in its implementation, as well as the need for reforms in the legal regulation. The touching story of this case stirred the Macedonian public but also revealed the numerous problems that a large number of parents and close relatives face after divorce, as a result of outdated legal solutions. Although a decade has passed from the ECtHR adjudication of this case, the Macedonian legislator is still lethargic. Nothing has changed. In the final part of the paper, based on the case analysis, the problems observed in practice and the notable comparative law solutions, the author points out to the proposals from the Draft Civil Code of North Macedonia, aimed at overcoming the existing problems in the Macedonian family legislation in the best interest of the child and well-being of the family.

Keywords: child's right to maintain contact, best interest of the child, joint exercise of parental rights, individual exercise of parental rights.

Dr Angel Ristov,
 Redovni profesor,
 Pravni fakultet, Univerzitet Justinijan Prvi
 „Sveti Ćirilo i Metodije“,
 Republika Severna Makedonija

PRAVO DETETA NA KONTAKT SA RODITELJEM SA KOJIM NE ŽIVI ZAJEDNO I DRUGIM BLISKIM RODACIMA

Pravo deteta na održavanje ličnog i neposrednog kontakta sa roditeljem sa kojim ne živi i drugim bliskim rođacima proizilazi iz prava deteta da živi sa oba roditelja. Ovo je jedno od najvažnijih prava deteta, koje je zaštićeno ne samo nacionalnim zakonodavstvom, već i međunarodnim konvencijama. Danas ovo pitanje postaje veoma aktuelno s obzirom na tendenciju povećanja broja razvedenih brakova u gotovo svim savremenim društvima. Ovaj trend ne izostavlja ni Makedoniju.

U slučaju razvoda kada zajednica života oba roditelja prestane da postoji, ovo pravo se nadoknađuje održavanjem ličnog i neposrednog kontakta deteta roditeljem koji ne živi sa njim i drugim bliskim rođacima. Ostvarivanje prava deteta na kontakt, zagarantovanog Konvencijom o pravima deteta, od ključne je važnosti za pravilan razvoj deteta kome su potrebna oba roditelja.

U radu, autor se bavi pravom deteta na kontakt, kroz analizu slučaja Mitovi protiv Republike Makedonije, ukazujući na probleme u praksi koje stvara važeće zakonodavstvo, neefikasnost nadležnih državnih organa u njegovoj primeni, kao i na potrebu za reformama u pravnoj regulativi. Ovaj slučaj, svojom dirljivom pričom, uzburkao je makedonsku javnost, ali i otkrio brojne probleme sa kojima se veliki broj roditelja i bliskih srodnika suočava nakon razvoda, kao rezultat zastarelih zakonskih rešenja.

Iako je prošla decenija od ovog slučaja, naš zakonodavac je i dalje letargičan. Ništa se nije promenilo. Na kraju rada, na osnovu analize slučaja, problema u praksi i rešenja iz uporednog prava, biće istaknuti predlozi iz Nacrta građanskog zakonika sa ciljem prevazilaženja postojećih problema u makedonskom porodičnom zakonodavstvu u najboljem interesu deteta i dobrobiti porodice.

Ključne reči: pravo deteta na održavanje kontakta, najbolji interes deteta, zajedničko vršenje roditeljskog prava, individualno vršenje roditeljskog prava.

Dr Dejan Janićijević,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 347.611
UDK: 316.362.1-055.52-055.62
UDK: 347.95:347.6-053.2
UDK: 342.726-053.2
UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813101

PRAVO DETETA DA ŽIVI SA SVOJIM RODITELJIMA: SADRŽINA I OGRANIČENJA

Pravo deteta da živi sa svojim roditeljima, tj. da od njih ne bude odvojeno protiv svoje volje, ograničeno je jedino u situacijama kada je to u najboljem interesu deteta. Ovo pravo kodifikovano je odredbom člana 9 Konvencije o pravima deteta, kojom je takođe ustanovljeno pravo dece odvojene od svojih roditelja da sa njima redovno održavaju lične odnose i kontakte. Konvencija zahteva od država koje su je ratifikovale da poštuju porodični život, obezbeđujući da pravo deteta, u svakom postupku koji može ishoditi odvajanjem, bude od primarne važnosti. Odvajanje deteta od roditelja dopušteno je samo kada nadležni državni organ ustanovi da je takvo odvajanje u najboljem interesu deteta – na primer, u slučajevim zlostavljanja ili zanemarivanja deteta. Svaka odluka o odvajanju podložna je kontroli od strane više instance, a u postupku pobijanja svakoj zainteresovanoj strani mora biti omogućeno učešće. Ukoliko dođe do odvajanja, dete ima pravo na redovno održavanje ličnih odnosa i direktnih kontakata sa roditeljima. U slučaju da su odluke državnog organa dovele do odvajanja deteta od roditelja, na primer, u slučaju lišavanja slobode roditelja, neophodno je da državni organi pruže detetu, na njegov zahtev, informacije o tome gde se roditelj nalazi, osim ako je to protivno najboljem interesu deteta.

Ključne reči: dete, porodični život, lični odnosi, odvajanje, najbolji interes deteta.

Dejan Janićijević, SJD,
Full professor,
University of Niš, Faculty of Law,
Republic of Serbia

THE RIGHT OF A CHILD TO LIVE WITH PARENTS: SCOPE AND LIMITATIONS

The right of a child to live with the parents is codified in Article 9 of the UN Convention on the Rights of the Child, which envisages that a child shall not be separated from the parents against his/her will, except when a competent judicial authority determines that separation is necessary in the best interests of the child. This provision also establishes the right of children separated from one or both parents to maintain personal relations and direct contact with them regularly. In this context, it is noteworthy that the Child Convention requires the ratifying states to respect family life while ensuring that the child's welfare is the primary consideration in any separation proceedings. The separation of children from their parents is permitted only when a competent judicial authority determines that it is necessary to safeguard the child's best interests, such as in cases of abuse or neglect. Any decision on separation must be subject to judicial review and all interested parties must have the opportunity to participate. If separation does occur, the child has the right to maintain personal relations and direct contacts with both parents on a regular basis. When a state initiates a separation (e.g., through detention), it must provide essential information about the absent family member's whereabouts to the child or another family member upon request, unless it is detrimental to the child's best interest.

Keywords: child, family life, personal relations, separation, best interest of the child.

Dr Minela Đerlek,
Asistent,
Departman Pravnih nauka,
Državni univerzitet u Novom Pazaru,
Republika Srbija

UDK: 347.627.2-053.2

UDK: 316.363.52

DOI: 10.5281/zenodo.17813127

PRAVNA ZAŠTITA DETETA NAKON PRESTANKA ZAJEDNICE ŽIVOTA RODITELJA

Cilj rada jeste da se kroz teorijsku, normativnu i empirijsku analizu sagleda položaj deteta nakon prestanka zajednice života roditelja, sa akcentom na njegovo pravo da održava lične odnose sa roditeljem s kojim ne živi, kao i sa bliskim srođnicima (baba, deka, tetka, ujak, stric). Pitanje kontakta deteta sa roditeljem koji ne vrši roditeljsko pravo predstavlja jedan od najsloženijih aspekata porodičnopravnih odnosa, jer se u praksi često sukobljavaju interesi roditelja, emocionalne potrebe deteta i ograničenja institucionalnih mehanizama zaštite. Autorka polazi od teze da je zaštita prava deteta na kontakt neodvojiva od šireg pojma pravne zaštite deteta kao najosetljivijeg subjekta u društvu. Dete, kao nosilac posebnih prava i potreba, ne može samo da štiti svoje interese, pa država ima pozitivnu obavezu da obezbedi njihovo poštovanje, kako kroz zakonodavni okvir, tako i kroz efikasnu sudsku i institucionalnu praksu. Istraživanje ukazuje da je ovo pravo često ugroženo u situacijama razvoda braka, prestanka vanbračne zajednice, roditeljskih konflikata i pojava roditeljskog otuđenja. U takvim okolnostima, neophodna je aktivna intervencija države, organa starateljstva i pravosudnih institucija radi očuvanja kontinuiteta detetovih emocionalnih i socijalnih veza.

Ključne reči: prava deteta, pravna zaštita deteta, najbolji interes deteta, porodično pravo, roditeljsko pravo, kontakt deteta sa roditeljem, kontakt deteta sa srođnicima.

Minela Đerlek, LL.D.,

Teaching Assistant,

Department of Legal Sciences, State University in Novi Pazar,

Republic of Serbia

LEGAL PROTECTION OF THE CHILD AFTER THE TERMINATION OF THE PARENTAL COMMUNITY OF LIFE

The aim of the paper is to examine, through theoretical, normative and empirical analysis, the position of the child after the termination of the parental community of life, with specific reference to the children's right to maintain personal relations with the parent who does not live with the minor as well as with close relatives (grandparents, aunts, uncles). The issue of contact between a child and a parent who does not exercise parental rights is one of the most complex aspects of family law relations because the parents' interests, the emotional needs of the child, and the limitations of institutional protection mechanisms often conflict in practice. The author starts from the thesis that the protection of the child's right to contact is inseparable from the broader concept of legal protection of the child as the most sensitive subject in society. As a bearer of special rights and needs, the child cannot protect his/her own interests alone. Thus, the state has a positive obligation to ensure the observance of children's rights and interests, both through the legislative framework and through effective judicial and institutional practice. The conducted research indicates that this right is often threatened in situations of divorce, termination of cohabitation, parental conflicts and the occurrence of parental alienation. In such circumstances, active intervention by the state, guardianship authorities and judicial institutions is necessary to preserve the continuity of the child's emotional and social ties.

Keywords: rights of the child, children's legal protection, best interests of the child, family law, parental rights, child's contact with non-resident parent and relatives.

Dr Dejan Mickovik,
Redovni profesor,
Pravni fakultet „Justinijan Prvi“ Skoplje,
Republika Severna Makedonija

UDK: 367.627.2-053.2(4-672EU)

UDK: 316.363.52(4-672EU)

UDK: 341.231.14-053.2(4)

DOI: 10.5281/zenodo.17813145

VRŠENJE RODITELJSKIH ODGOVORNOSTI NAKON RAZVODA BRAKA U EVROPSKIM ZAKONODAVSTVIMA

Vršenje roditeljskih odgovornosti nakon razvoda u evropskim zemljama je posebno aktuelno i važno pitanje sa stanovišta ostvarivanja najboljeg interesa deteta, kako je predviđeno Konvencijom UN o pravima deteta. Prema podacima Evrostata, u 2022. godini u zemljama Evropske unije sklopljeno je 1.900.000 brakova, a razvedeno je 800.000 brakova. Shodno tome, veliki broj dece u evropskim zemljama svake godine prolazi kroz težak proces razvoda svojih roditelja, što, prema svim sociološkim istraživanjima, može imati duboke posledice po njihov pravilan psihosocijalni razvoj. Kao rezultat ovih trendova, veliki broj evropskih zemalja je poslednjih godina reformisao svoje zakonodavstvo, kako bi obezbedio veću zaštitu prava i interesa dece nakon razvoda i omogućio ostvarivanje najboljeg interesa deteta, kako je predviđeno članom 3 Konvencije UN o pravima deteta. Tekst daje analizu tendencije zajedničkog vršenja roditeljskih odgovornosti nakon razvoda, koja je prisutna u sve većem broju evropskih zakonodavstava. Pored toga, autor daje pregled zakonodavstava koja predviđaju model zajedničkog roditeljstva nakon razvoda, prema kojem deca provode jednako ili približno jednako vreme sa oba roditelja nakon razvoda. Tekst takođe daje pregled istraživanja o uticaju modela vršenja roditeljskih odgovornosti nakon razvoda na pravilan razvoj i dobrobit deteta i ukazuje da zakonska rešenja koja omogućavaju da se o detetu brinu i vaspitavaju oba roditelja nakon razvoda najbolje zadovoljavaju potrebe dece. U tekstu autor takođe daje pregled zakonskih rešenja za vršenje roditeljskih odgovornosti nakon razvoda u makedonskom zakonodavstvu, ukazuje na njihove slabosti i daje pregled reformi predviđenih u ovoj oblasti u nacrtu Građanskog zakonika Makedonije.

Ključne reči: Razvod braka, prava deteta, najbolji interes deteta, zajedničko vršenje roditeljskih odgovornosti nakon razvoda, podeljeno roditeljstvo.

Dejan Mickovik, LL.D.,

Full Professor,

Iustinianus Primus University "St.Cyril and Methodius",

Republic of North Macedonia

EXERCISE OF PARENTAL RESPONSIBILITIES AFTER DIVORCE IN EUROPEAN LEGISLATIONS

The exercise of parental responsibilities after divorce in European countries is a particularly important issue from the standpoint of protecting the best interests of the child, as provided for in the UN Convention on the Rights of the Child. According to Eurostat data, in 2022, a total of 1,900,000 marriages were entered into in the EU countries, and 800,000 marriages were divorced. Thus, every year, a large number of children in European countries go through the difficult process of their parents' divorce, which, according to all sociological research, can have profound consequences for their proper psychosocial development. As a result of these trends, a large number of European countries have reformed their legislations in recent years to provide greater protection for the rights and interests of children after divorce and to enable the best interests of the child to be pursued, as provided for in Article 3 of the UN Convention on the Rights of the Child.

In this paper, the author analyzes the trend of establishing a joint exercise of parental responsibility after divorce, which is constantly on the rise in a growing number of European legislations. The paper provides an overview of legislations that provide for a model of joint parenting after divorce, according to which children spend equal or approximately equal time with both parents after divorce. The paper also provides an overview of research on the impact of models of parental responsibility after divorce on the proper development and well-being of the child, concluding that legal solutions that allow for joint care and upbringing of the child by both parents after divorce best meet the children's needs. The author also provides an overview of the legal solutions for exercising parental responsibilities after divorce in Macedonian legislation, pointing out their weaknesses, and outlines the reforms envisaged in this area in the draft Civil Code of Macedonia.

Keywords: divorce, children's rights, best interests of the child, joint parental responsibilities after divorce, shared parenting.

Maša Smiljana Šović,
Asistent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 347.633(4-672EU)
UDK: 316.362.31(4-672EU)
UDK: 342.726-053.2
UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813176

ZASNIVANJE JEDNORODITELJSKE PORODICE USVOJENJEM

Zbog restiktivnih pravila o usvajanju, kao i uskog kruga lica kojima je dozvoljeno da se nađu u ulozi usvojioca, značajan broj dece ostaje bez porodičnog doma, čekajući godinama na usvojenje. Postoji potreba za reformom zakonske regulative i proširenjem kruga lica koja mogu postati usvojioci, čime bi se povećale šanse za usvojenje dece. Poslednjih godina svedoci smo značajnog porasta broja jednoroditeljskih porodica. Zasnivanje jednoroditeljske porodice dodatno je olakšano omogućavanjem pristupa biomedicinski potpomognutoj oplodnji ženama koje nemaju partnera. U svetlu ovih promena, ni usvojenje ne bi trebalo biti ograničeno samo na lica koja se nalaze u braku ili vanbračnoj zajednici. Svako ko želi da pruži detetu ljubav i dom zaslužuje priliku da postane roditelj, bez obzira na bračni status. Ovaj rad analizira savremene pravne tendencije u oblasti usvojenja dece, sa posebnim naglaskom na proširenje kruga lica koja mogu biti usvojioci. Polazeći od načela najboljeg interesa deteta, autor razmatra opravdanost uključivanja samaca u kategoriju potencijalnih usvojlaca, pri čemu ukazuje na dominantne tokove u uporednom pravu.

Ključne reči: usvojlac, usvojenik, najbolji interes deteta, uslovi za usvojenje na strani usvojioca, jednoroditeljska porodica.

Maša Smiljana Šović,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

ESTABLISHING A SINGLE-PARENT FAMILY THROUGH ADOPTION

Due to restrictive adoption regulations and the narrow circle of individuals permitted to assume the role of adoptive parents, a significant number of children remain without a family home, often waiting for years to be adopted. In order to increase the chances for successful adoption of children, there is a pressing need for reform in the legal framework governing adoption, and for an expansion of the pool of individuals eligible to become adoptive parents. In recent years, we have observed a notable rise in the number of single-parent families. The establishment of these families has been further facilitated by allowing access to assisted reproductive technologies for women without partners. In light of these developments, adoption should not be confined solely to individuals who are married or live in a cohabiting relationship. Anyone who wishes to provide a child with love and a supportive home deserves the opportunity to become a parent, irrespective of their marital status. This paper analyzes the contemporary legal trends in the area of child adoption, with specific reference to the expansion of the circle of individuals eligible to become adoptive parents. Drawing upon the principle of the best interests of the child, the author examines the justification for including single individuals in the category of potential adoptive parents, while highlighting the prevailing trends in comparative law.

Keywords: adoptive parent, adoptee, best interest of the child, adoption requirements for the adoptive parent, single-parent family.

Dr Zoran Ponjavić,
Redovni profesor u penziji
Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu,
Republika Srbija

UDK: 347.63-055.62(497.11)
UDK: 34:616-089.888.11(497.11)
UDK: 341.231.14-053.2
DOI: 10.5281/zenodo.17813194

OGRANIČENJE PRAVA DETETA NA SAZNAJJE POREKLA

Pravo deteta da zna svoje poreklo predstavlja jedno od osnovnih prava priznatih Konvencijom o pravima deteta, kao sastavni deo šireg prava na očuvanje identiteta (čl. 8). Ovo pravo je inkorporirano i u ustavnopravni i zakonodavni okvir Republike Srbije, naročito u Porodični zakon. U praksi se, međutim, pravo deteta na saznanje porekla najčešće poistovećuje sa pravom na poznavanje biološkog porekla, što je posledica naučnog napretka u oblasti genetike i orijentacije ka „genetskoj istini“. Takav pristup, prihvaćen i u praksi Evropskog suda za ljudska prava, ponekad dovodi do kolizije između genetske realnosti i potrebe očuvanja stabilnosti porodičnih odnosa. Konvencijska odredba da dete ima ovo pravo „ako je to moguće“ implicira postojanje i faktičkih i pravnih ograničenja ovog prava. U pravu Republike Srbije, ona su najčešće prisutna u slučajevima biomedicinski potpomognute oplodnje i opravdavaju se zaštitom najboljeg interesa deteta, koje mora imati prioritetan karakter, što se pokazuje i u najnovijoj sudskoj praksi u RS. Razlikuju se direktna ograničenja, kada sud ograničava primenu genetske ekspertize radi očuvanja porodične stabilnosti i prava uključenih lica, vodeći računa o društvenim okolnostima u kojima dete živi. Na ovaj način se poreklo štiti od njegove biologizacije, ali i afirmišu porodične vrednosti. Indirektna ograničenja proizilaze iz procesnih pravila o licima ovlašćenim za pokretanje postupka i rokovima za podnošenje tužbe u parnicama za utvrđivanje porekla deteta. Cilj svih ovih ograničenja jeste uspostavljanje pravične ravnoteže između biološkog i društvenog aspekta roditeljstva, kako bi se obezbedio primat najboljeg interesa deteta.

Ključne reči: pravo deteta na saznanje porekla; biološko poreklo; najbolji interes deteta; ograničenja prava; biomedicinska oplodnja.

Zoran Ponjavić, LL.D.,
Full Professor (retired),
Faculty of Law, University of Kragujevac,
Republic of Serbia

RESTRICTION OF THE CHILD'S RIGHT TO KNOW HIS/HER ORIGIN

The right of the child to know his/her origin is one of the basic rights acknowledged by the CoE Convention on the Rights of the Child (1989), as a constituent part of the broader right of the child to preserve his/her identity (Article 8 CRC). This right is incorporated into the constitutional and legislative framework of the Republic of Serbia, particularly in the Family Act. In practice, however, the right of the child to know his/her origin is often equated with the right to know one's biological origin, which is the consequence of scientific developments in the field of genetics and the orientation towards "genetic truth". Such an approach, which has been accepted in the judicial practice of the European Court of Human Rights, sometimes leads to a collision between the genetic reality and the need to maintain the stability of family relations. The Convention provision stating that the child is entitled to this right "as far as possible" implies the existence of factual and legal restrictions of this right.

In Serbian law, these restrictions are most prominent in cases of biomedically assisted reproduction, and are justified by the best interest of the child that must have priority. This stance has been accepted by and exemplified in the latest Serbian court practice. Yet, there is a distinction between direct and indirect restrictions. Direct restrictions entail the court's decision to restrict the use of genetic expertise in order to maintain the stability of family relations and protect the rights of the parties involved, taking into account the social circumstances of the child's immediate living environment. In this way, the child's origin is protected from its biologization and the family values are affirmed. Indirect restrictions are based on procedural rules referring to the persons who are eligible to initiate the procedure and the statute of limitations (time limits) for filing complaints in lawsuits for determining the child's origin. The goal of all these restrictions is to find a right balance between the biological and social aspects of parenthood in order to insure the supremacy of the best interest of the child.

Keywords: the right of the child to know his/her origin, biological origin, the best interest of the child, restrictions, biomedical reproduction.

Dr Gordana Stanković,
Redovni profesor u penziji,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 347.157:347.91/95
 UDK: 347.91-053.2:347.615
 UDK: 342.726-053.2
 UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813208

PROCESNE ULOGE DETETA U POSEBNIM PORODIČNIM PARNIČNIM POSTUPCIMA

Status deteta kao procesnog subjekta u savremenom procesnom pravu posebno je poboljšan na normativnom planu odredbama Porodičnog zakona (2004) usklađenog sa odredbama ratifikovane Konvencije o pravima deteta jer su mu, pored tradicionalnih, priznata i posebna procesna prava i garantovana njihova zaštita, bez obzira na to da li se prava deteta štite direktno ili indirektno. U parničnom postupku u kome se rešavaju nastali porodičnopravni sporovi dete može da se javi u različitim procesnim ulogama zavisno od vrste pravne zaštite koja se pruža po pravilima posebnih porodičnih parničnih postupaka. Dete može da se javi u ulozi parnične stranke, umešača i svedoka. S obzirom na to da su detetu priznata određena porodična prava, zakonodavac mu je priznao aktivnu procesnu legitimaciju da bi mu omogućio da ta prava zaštiti tako da ono ima procesni položaj aktivne stranke. Iako mu je priznao aktivnu procesnu legitimaciju, nije mu priznao istovremeno i procesnu sposobnost, te dete mora da bude zastupano na odgovarajući način, zavisno od konkretne situacije. Dete se javlja u pojedinim posebnim parničnim postupcima i kao nužna parnična stranka, u aktivnoj i pasivnoj stranačkoj ulozi i to kao aktivni ili pasivni suparničar zbog prirode porodičnopravnog odnosa.

Iako je dete subjekt određenih prava koja mu pripadaju, ono u nizu situacija predstavlja „pokrivenu stranku“ ili je objekt postupanja. Dete je pokrivena stranka u alimentacionoj parnici koju pokreće organ starateljstva kao stranka u funkcionalnom smislu u cilju određivanja visine doprinosa za izdržavanje ili u cilju promene visine doprinosa za izdržavanje ukoliko roditelj kao zastupnik deteta neopravdano ne pokrene postupak za ostvarenje prava deteta na izdržavanje odnosno povećanje doprinosa za izdržavanje. Dete je najčešće „pokrivena“ stranka u oficijelnim adhezionim postupcima koje po službenoj dužnosti pokreće sud u interesu deteta. Ti postupci su jednostranački i u njima su najčešće roditelji kao pasivni suparničari. Dete je objekt postupanja i kad je zakonom predviđeno da roditelji mogu da se sporazumeju u pogledu vršenja roditeljskog prava i kad sklapaju sporazum koji se tiče deteta a koji će biti podloga za sudsku odluku ukoliko sud oceni da je u interesu deteta.

Dete koje na poziv suda uzima učešće u parnici koja se vodi povodom porodičnopravnog spora nalazi se u ulozi specifičnog umešača *sui generis*. Ono se ne pridružuje ni jednom od roditelja kao parničara ni u parnici koja je pokrenuta tužbom, ni u oficijel-

nom adhezionom postupku pokrenutom u cilju zaštite prava i interesa deteta. Ovlašćenja deteta kao umešača sui generis proizlaze iz njegovog subjektiviteta i zakonom priznatog prava na participaciju u svim pravnim odnosima i pravnim stvarima koje se tiču njega i njegovih interesa i parnične stranke ne mogu da se protive njegovom učešću. Dete kao umešač sui generis može da preduzima samo zakonom određene parnične radnje i pod određenim uslovima i njihovo dejstvo parnične stranke ne mogu da anuliraju svojim parničnim radnjama. Dete može da bude saslušano kao stranka u sopstvenoj parnici, a kao učesnik u postupku u širem smislu može da bude saslušano u tuđoj parnici i kao svedok ali i kad je bilo umešač sui generis.

Ključne reči: posebni porodični parnični postupci, dete kao stranka, dete kao „pritažena stranka“, dete kao objekt postupanja, dete kao umešač sui generis, dete kao svedok.

Gordana Stanković, LL.D.,
Full Professor (retired),
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

PROCEDURAL ROLES OF THE CHILD IN SPECIAL FAMILY LITIGATION PROCEEDINGS

The status of the child as a procedural subject in the contemporary civil procedure law has been particularly strengthened at the normative level by the provisions of the Serbian Family Act (2004), which is harmonized with the provisions of the ratified UN Convention on the Rights of the Child. In addition to traditional rights, the child has been granted special procedural rights and guaranteed their protection, regardless of whether the child's rights are protected directly or indirectly. In civil proceedings for resolving family law disputes, the child may appear in different procedural roles, depending on the type of legal protection provided under the rules of special family litigation proceedings. The child may appear in the role of a party to the proceedings, an intervener, or a witness. Given the fact that certain family rights have been recognized to the child, the legislator has granted the child active procedural standing in order to enable the protection of those rights, thus giving the child the procedural position of an active party. Yet, although the child has been granted active procedural standing, the legislator has not recognized the child's procedural capacity; thus, the child must be represented in an appropriate manner, depending on the specific situation. In certain special litigation proceedings, the child may also appear as a necessary litigant, having both active and passive roles, acting either as an active or a passive co-litigant, depending on the nature of the family-law relationship.

Although the child is the subject of pertinent substantive and procedural rights, in many situations the child functions as a "hidden" party or as the object of proceedings. The child is a "hidden" party in alimony litigation initiated by the guardianship authority, which acts as a functional party for the purpose of determining the child support amount or modifying the child support amount if the parent, as the child's legal representative, unjustifiably fails to initiate proceedings for the realization of the child's right to maintenance or an increase in maintenance. The child is most often a "hidden" party in official adhesion proceedings that the court initiates ex officio in the best interest of the child. These proceedings are unilateral, and the parents typically appear as passive co-litigants. The child is also the object of the proceedings when the law provides that parents may reach an agreement concerning the exercise of parental rights, or when they conclude a child-related agreement that will serve as the

basis for the judicial decision, provided that the court determines that the agreement is in the child's best interests.

A child who, acting upon the court's invitation, takes part in a litigation concerning a family-law dispute assumes the role of a specific intervener *sui generis*. The child does not join a parent as a litigant, either in proceedings initiated by filing a complaint or in official adhesion proceedings initiated for the purpose of protecting the rights and interests of the child. The child's rights as an intervener *sui generis* arise from the child's status of a legal subject and the legally recognized right to participate in all legal relationships and legal matters that concern the child and his/her interests; thus, parties to the proceedings cannot oppose the child's participation. As an intervener *sui generis*, the child may undertake only those procedural actions that are specified by the law and only under certain conditions; the effects of such actions cannot be annulled by the procedural actions taken by the litigating parties. A child may be heard as a party in his/her own proceedings. As a participant in broader proceedings, the child may be heard in another person's litigation proceedings both as a witness and as an intervener *sui generis*.

Keywords: special family litigation proceedings, child as a party, child as a "hidden" party, child as the object of proceedings, child as an intervener *sui generis*, child as a witness.

Josipa Kokić,
Junior Researcher,
Central European Academy, Budapest,
Republic of Hungary

UDK: 342.726-053.2:616-05

UDK: 614.253.83

DOI: 10.5281/zenodo.17813230

***THE CHILD'S RIGHT TO INFORMED CONSENT:
A SPECIAL OVERVIEW OF CROATIAN, SERBIAN,
AND SLOVENIAN LEGAL FRAMEWORKS***

The right to informed consent is a personal, inalienable, and non-transferable right through which an individual, after being properly informed, freely, consciously, and voluntarily consents to an examination, test, or medical procedure. National legal frameworks regulate whether that individual can be a child. Some national legislators guarantee this right to children once they reach a certain age and level of maturity, referring to the principle of evolving capacities, while others leave decision-making to their parents until the child reaches the age of majority. For example, in Slovenia, Serbia, and Denmark, the child acquires this right at the age of 15, and in Poland and Croatia at the age of 16; in Austria, Germany, Belgium, and the Czech Republic, there is no minimum age; in Hungary, Romania, Bulgaria, and Slovakia, the age of consent coincides with the age of legal majority, meaning that the child's parents give consent instead of the child. This paper will focus on this child's right to informed consent in three selected countries: Croatia, Serbia, and Slovenia, with special emphasis on the role of the child's parents, the minimum legal age for acquiring this right, the legal sources regulating it, and certain inconsistencies and possible challenges in practice.

Keywords: informed consent, minimum legal age, child's parents, Croatia, Serbia, Slovenia.

Josipa Kokić,
*Istraživač-pripravnik,
Centralnoevropska akademija, Budimpešta,
Republika Mađarska*

**PRAVO DETETA NA INFORMISANI PRISTANAK:
POSEBAN PREGLED HRVATSKOG, SRPSKOG
I SLOVENAČKOG PRAVNOG OKVIRA**

Pravo na informisani pristanak je lično, neotuđivo i neprenosivo pravo kojim pojedinac, nakon što je pravilno informisan, slobodno, svesno i dobrovoljno pristaje na pregled, test ili medicinski postupak. Da li taj pojedinac može biti dete zavisi od nacionalnih normativnih okvira. Dok neki nacionalni zakonodavci garantuju ovo pravo deci kada dostignu određenu starost i nivo zrelosti, pozivajući se na princip razvojnih sposobnosti deteta, drugi prepuštaju donošenje odluka roditeljima dok dete ne dostigne punoletstvo. Na primer, u Sloveniji, Srbiji i Danskoj dete stiče ovo pravo sa 15 godina, a u Poljskoj i Hrvatskoj sa 16 godina. U Austriji, Nemačkoj, Belgiji i Češkoj ne postoji minimalna starosna granica, a u Mađarskoj, Rumuniji, Bugarskoj i Slovačkoj starosna granica pristanka poklapa se sa punoletstvom, što znači da roditelji deteta daju saglasnost umesto deteta. U ovom radu se razmatra uređenje prava deteta na informisani pristanak u zakonodavstvima odabranih zemalja: Hrvatske, Srbije, i Slovenije. Posebna pažnja posvećena je ulozi roditelja deteta, minimalnoj zakonskoj starosnoj granici za sticanje ovog prava, pravnim izvorima koji ga regulišu, određenim nedoslednostima u regulativi, kao i mogućim izazovima u praksi.

Ključne reči: informisani pristanak, minimalna zakonska starosna granica, roditelji deteta, Hrvatska, Srbija, Slovenija.

Dr Ana Radina,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Splitu,
Republika Hrvatska

UDK: 342.726-055.62:316.774(497.5)

UDK: 342.727-055.62(497.5)

UDK: 347.63-053.2:316.774(497.5)

UDK: 341.231.14:659.3

DOI: 10.5281/zenodo.17813246

RAZVOJ PRAVA DJETETA NA INFORMACIJU U OBITELJSKOM PRAVU REPUBLIKE HRVATSKE

Pravo na informaciju je neodvojivo povezano i, zapravo, ključni je preduvjet realizacije prava djeteta na izražavanje mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose kako je zajamčeno čl. 12. Konvencije o pravima djeteta. Da bi dijete moglo formirati mišljenje i donijeti odluku o tome želi li svoje mišljenje izraziti, dati ili uskratiti pristanak, biti saslušano u sudskom ili drugom postupku odnosno, da bi općenito moglo djelotvorno ostvarivati svoje pravo na sudjelovanje u donošenju odluka koje ga se tiču, neophodno je da prethodno bude obaviješteno o svim relevantnim okolnostima, opcijama, odlukama koje treba donijeti i njihovim mogućim posljedicama te da dobije savjet o svim važnim pitanjima. Usprkos širokom opsegu te značaju prava na informaciju za različita pitanja djetetova identiteta i razvoja, u obiteljskom pravu često je zanemareno.

Republika Hrvatska je stranka Konvencije o pravima djeteta od 8. listopada 1991., a kasnije je preuzimala obveze i temeljem drugih međunarodnih instrumenata koji uređuju djetetovo pravo na informaciju. Od datuma pristupanja Konvenciji o pravima djeteta do danas u Hrvatskoj su se primjenjivala četiri temeljna obiteljskopravna propisa. Iako pravo djeteta na informaciju nije bila potpuna nepoznanica prethodno važećim propisima, tek je posljednji i aktualno važeći Obiteljski zakon iz 2015. ovom pravu posvetio nešto više pozornosti. Cilj autorice jest analizirati razvoj prava djeteta na informaciju u hrvatskom obiteljskom pravu tijekom protekla tri i pol desetljeća te identificirati mogućnosti daljnjeg unaprjeđenja njegove regulacije i zaštite.

Ključne reči: Konvencija o pravima djeteta, pravo na informaciju, pravo na izražavanje mišljenja, pravo na sudjelovanje, obiteljsko pravo Republike Hrvatske.

Ana Radina, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Split,
Republic of Croatia*

THE DEVELOPMENT OF THE CHILD'S RIGHT TO INFORMATION IN THE FAMILY LAW OF THE REPUBLIC OF CROATIA

The child's right to information, guaranteed by Article 12 of the UN Convention on the Rights of the Child, is intrinsically correlated with other rights. It is a fundamental prerequisite for ensuring the exercise of the children's right to express their views on all matters affecting them. In order to be able to form an opinion and decide whether to express it, to give or withhold consent, to be heard in judicial or other proceedings, or to effectively exercise their right to participate in decision-making processes that concern them, children have to be informed about all relevant circumstances, available options, decisions to be made and their potential consequences. They should also receive appropriate advice and guidance on all important issues. Despite its broad scope and significance for various aspects of child's identity and development, the right to information has often been overlooked within the domain of family law.

The Republic of Croatia has been a State Party to the UN Convention on the Rights of the Child since 8 October 1991, and has subsequently assumed obligations under other international instruments addressing the child's right to information. Since the ratification of the Convention, four principal family acts have been enacted in Croatia. Although the child's right to information was not entirely excluded from the former legislative acts, it was given more explicit attention only in the most recent and currently applicable Family Act of 2015. The purpose of this paper is to examine the development of the child's right to information within Croatian family law over the past three and a half decades, and to identify potential avenues for further enhancement of its legal regulation and protection.

Keywords: UN Convention on the Rights of the Child, right to information, right to express views, right to participation, family law of the Republic of Croatia.

Dr Ivana Simonović,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu,
Republika Srbija

UDK: 342.726-053.2:614(497.11)

UDK: 614:342.738-053.2

UDK: 364.69-053.2(497.11)

DOI: 10.5281/zenodo.17813267

PRAVO DETETA NA ZDRAVLJE

Ovaj rad analizira dvostruku složenost ostvarivanja prava deteta na zdravlje u pravnom sistemu Republike Srbije. Najpre, analizira se težišna tačka ovog prava iskazana standardom najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite, te socio-ekonomske obaveze države s tim u vezi. U središnjem delu, isputuju se granice autonomije deteta na odlučivanje o svom zdravlju, pojmovi razvojne sposobnosti (*evolving capacity*) i sposobnosti za rasuđivanje (*Gillick competence*) kao osnova informisanog pristanka deteta. Posebna pažnja posvećena je pravima deteta na privatnost i poverljivost zdravstvenih podataka, te osetljivim ulogama roditelja i lekara u njegovom ostvarivanju. Istražuju se kriterijumi rešavanja etičke dileme lekara izazvane mogućim sukobom njegovih profesionalnih dužnosti poštovanja privatnosti deteta, s jedne strane, i postupanja u njegovom najboljem interesu, s druge. Razmatraju se granični slučajevi (poput prekida trudnoće ili estetskih zahvata) gde je narušavanje poverljivosti opravdano isključivo zaštitom najboljeg interesa deteta od neposredne i ozbiljne opasnosti po njegov život i zdravlje.

Ključne reči: Konvencija o pravima deteta, zdravlje, najviši dostižni nivo zdravstvene zaštite, privatnost i poverljivost, najbolji interes deteta, profesionalne dužnosti lekara, prava i obaveze roditelja.

Ivana Simonović, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

THE CHILD'S RIGHT TO HEALTH

This paper examines the dual complexity of exercising the child's right to health in the legal system of the Republic of Serbia. It first analyses the core dimension of this right expressed in the enjoyment of the highest attainable health and medical protection standards, as well as the related socio-economic obligations of the state. The central part explores the limits of a child's autonomy in health-related decision-making processes, addressing the concepts of evolving capacity and Gillick competence as bases for a minor's informed consent. Particular attention is given to the child's rights to privacy and confidentiality of health information, and to the sensitive roles and duties of parents and physicians in exercising these rights. The paper further explores and critically evaluates the criteria for resolving the ethical dilemma faced by physicians in cases where their duties to respect a child's privacy conflict with duties to act in the child's best interests. The author also considers borderline cases (such as termination of pregnancy or elective aesthetic procedures), where breaching confidentiality may be justified only to protect the child from an imminent and serious risk to life or health.

Keywords: Convention on the Rights of the Child, health, enjoyment of the highest attainable standard of health, privacy and confidentiality, the best interest of the child, professional duties of physicians, parental rights and duties.

Maja Proso, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Split,
Republic of Croatia

UDK: 341.231.14-053.2:501.1

UDK: 342.7-053.2:502.1

UDK: 349.6

DOI: 10.5281/zenodo.17813281

YOUTH CLIMATE LITIGATION AND THE RIGHT TO A HEALTHY ENVIRONMENT

Youth climate litigation refers to legal actions brought by young people, often minors or young adults, against governments and corporations, arguing that their failure to adequately address climate change violates the fundamental human rights of the present and future generations. These lawsuits assert that, due to climate inaction, an unstable climate system harms youth disproportionately, threatening their rights, such as the right to life, health, culture, and a clean and healthy environment (e.g., *Duarte Agostinho and Others v Portugal*, *Neubauer v. Germany*, *Held v. Montana*). Many cases are based on constitutional rights and human rights conventions (e.g., the European Convention on Human Rights, or the UN Convention on the Rights of the Child). A central theme is the principle of intergenerational equity, emphasizing that the decisions of current generations shall not unfairly and unduly burden the future generations. Plaintiffs argue that children and young people are more vulnerable to the physical and psychological effects of climate change (e.g., extreme heat, resource scarcity, climate anxiety). These cases typically target states for insufficient climate policies (mitigation and adaptation), or large corporations for their contributions to greenhouse gas emissions. Thus, youth climate litigation provides a platform for young people to participate meaningfully in legal and political processes, thus demonstrating their capacity to drive systemic change.

Keywords: children's right to a healthy environment, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, UN Convention on the Rights of the Child, youth climate litigation.

Dr. sc. Maja Proso,
*Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Splitu,
Republika Hrvatska*

KLIMATSKI SPOROVI MLADIH I PRAVO NA ZDRAVU ŽIVOTNU SREDINU

Sporovi mladih u vezi s klimatskim promenama odnose se na pravne postupke koje pokreću mladi, često maloletnici ili mladi punoletnici, protiv vlada i korporacija, tvrdeći da njihov neuspeh u adekvatnom rešavanju klimatskih promena krši temeljna ljudska prava sadašnjih i budućih generacija. U tužbama se tvrdi da nestabilan klimatski sistem nesrazmerno šteti mladima, zbog neaktivnosti u vezi s klimatskim promenama, ugrožavajući njihova prava, poput prava na život, zdravlje, kulturu, čistu i zdravu životnu sredinu (npr. Duarte Agostinho i drugi protiv Portugala, Neubauer protiv Njemačke, Held protiv Montane). Mnogi slučajevi se temelje na ustavnim pravima i konvencijama o ljudskim pravima (npr. Europska konvencija o ljudskim pravima ili Konvencija UN-a o pravima djeteta). Centralna tema ovih klimatskih sporova mladih je načelo međugeneracijske jednakosti, potkrepljeno argumentom da odluke sadašnjih generacija ne smeju neosnovano opteretiti buduće generacije. Aplikatni tvrde da su deca i mladi osetljiviji na fizičke i psihološke učinke klimatskih promena (npr. ekstremne vrućine, nedostatak resursa, klimatska anksioznost). U ovim sporovima se obično targetiraju države zbog neadekvatnih klimatskih politika (ublažavanje i prilagođavanje) ili velike korporacije zbog njihovog doprinosa emisijama gasova sa efektom staklene bašte. Dakle, klimatski sporovi mladih pružaju platformu mladim ljudima da smisleno učestvuju u pravnim i političkim procesima, čime pokazuju svoj kapacitet za pokretanje sistemskih promena.

Ključne riječi: pravo djece na zdravu životnu sredinu, Europska konvencija o ljudskim pravima, Europski sud za ljudska prava, UN Konvencija o pravima djeteta, klimatski sporovi mladih.

Dr Luka Baturan,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu,
Republika Srbija

UDK: 336.226.112.1

UDK: 336.221

UDK: 332.834.1

UDK: 364-787.24

DOI: 10.5281/zenodo.17813525

IZDRŽAVANA DECA OBVEZNIKA POREZA NA DOHODAK GRAĐANA

Zakon o porezu na dohodak građana Srbije prepoznaje maloletnu decu i usvojenike kao izdržavane članove porodice. U tu kategoriju spadaju još i deca, odnosno usvojenici na redovnom školovanju ili za vreme nezaposlenosti, ako sa obveznikom žive u domaćinstvu, i unuci, ako ih roditelji ne izdržavaju i ako žive u domaćinstvu sa obveznikom. U Srbiji se još uvek primenjuje mešoviti sistem poreza na dohodak građana, koji karakteriše dominacija cedularnog modela oporezivanja u odnosu na globalni ili sintetički. Karakteristika cedularnog modela je da se na iznos pojedinog prihoda plaćaju cedularni porezi koje karakteriše proporcionalna poreska stopa, i zanemarivo mali broj poreskih olakšica koje prilagođavaju poresku obavezu porodičnom stanju obveznika. Na prvom mestu, predviđeno je da se primanja (osim naknade zarade), koja se ostvaruju u skladu sa zakonom kojim se uređuje finansijska podrška porodici sa decom, izuzimaju od oporezivanja. Zatim, predviđeno je i poresko oslobođenje za obveznika poreza na kapitalni dobitak koji sredstva od prodaje nepokretnosti uloži u rešavanje stambenog pitanja članova svoje porodice. Na kraju, maloletni članovi domaćinstva obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti oslobođeni su obaveze da svojom imovinom jemče za njegove obaveze. Fiskalni značaj ovih olakšica je veoma mali. Najvažnija olakšica date je u okviru godišnjeg poreza na dohodak građana, koji plaća mali broj lica. Za svakog izdržavanog član porodice, obveznik ostvaruje odbitak od 15% od prosečne zarade, s tim što je ukupan iznos odbitaka odgraničen. Poreska teorija je već dugi niz godina jednoglasna u stavu da je neophodno pristupiti radikalnoj reformi sistema poreza na dohodak građana. Novo rešenje bi moralo u većoj meri da uvaži porodične prilike obveznika, olakšavajući poresku obavezu u zavisnosti od broja dece koje obveznik izdržava.

Ključne reči: cedularni porezi, izdržavani članovi porodice, deca, porez na dohodak građana.

Luka Baturan, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Novi Sad,
Republic of Serbia

DEPENDENT CHILDREN OF PERSONAL INCOME TAXPAYERS

The Personal Income Tax Act of the Republic of Serbia recognizes minor children and adoptees as dependants. This category also includes children or adoptees during their education or unemployment, if they live in the same household with the taxpayer, as well as grandchildren, if their parents do not support them and if they live in the household with the taxpayer. In Serbia, a mixed system of personal income tax is still applied, which is characterized by the dominance of the schedular model of taxation over the global or synthetic model. A characteristic of the schedular model is that a schedular tax is paid on the amount of each personal income, which is characterized by a proportional tax rate and a negligible number of tax reliefs that adjust the tax obligation based on the taxpayer's family situation. First of all, it is stipulated that the income (except for wage compensation) earned in accordance with the law regulating financial support for families with children is exempt from taxation. Furthermore, there is a tax exemption for the taxpayer on capital gains tax if the proceeds from the sale of real estate are invested in resolving the family members' housing issues. Finally, minor members of the household of the taxpayer who pays self-employment income tax are exempt from the obligation to guarantee for his obligations with their property. The fiscal significance of these reliefs is quite unsubstantial. The most important tax relief is provided within the annual personal income tax, which is paid by a small number of individuals. For each dependent family member, the taxpayer is entitled to a deduction of 15% of the average salary, with the total amount of deductions being capped. The tax law theory has long been unanimous in the view that a radical reform of the personal income tax system is necessary. The new solution should more substantially take into account the taxpayer's family circumstances and ease the tax obligation, depending on the number of children the taxpayer supports.

Keywords: schedular taxes, dependants, children, personal income tax.

Milica Ilić,
Junior Researcher,
Central European Academy, Budapest,
Republic of Hungary

UDK: 347.426.6(497.11+430+44)

UDK: 347.515.1(497.11+430+44)

DOI: 10.5281/zenodo.17813543

PARENTS' LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY THEIR CHILDREN TO THIRD PARTIES IN SERBIAN, GERMAN, AND FRENCH LAW

The paper analyzes the legal concept of parents' liability for damage caused by their children to third parties through a comparative overview of Serbian, German, and French law. The aim is to explore the similarities and differences between these legal systems in defining the conditions, scope, and limits of such liability. The article first examines the foundations of civil liability in each system, focusing on fault-based liability and strict liability (objective elements) that characterize such parental responsibility. In Serbian law, the emphasis is on presumed parental fault and the possibility of exoneration from liability by providing proof of proper supervision. German law, rooted in the Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), introduces a more nuanced approach, balancing fault-based liability principles with strict liability in certain circumstances. French law, influenced by the Code civil traditions, has evolved toward a nearly objective (strict liability) model of parental responsibility, where fault plays a diminished role. The paper concludes that while all three systems aim to ensure protection for injured parties and promote responsible parenting, they differ significantly in how they balance the interests of the injured party and the family.

Keywords: parents' liability, child-caused damage, strict liability, fault-based liability, Serbian, German and French law.

Milica Ilić,
*Istraživač-pripravnik,
Centralnoevropska akademija, Budimpešta,
Republika Mađarska*

ODGOVORNOST RODITELJA ZA ŠTETU KOJU NJIHOVA DECA PROUZROKUJU TREĆIM LICIMA U SRPSKOM, NEMAČKOM I FRANCUSKOM PRAVU

Rad analizira pravni koncept odgovornosti roditelja za štetu koju njihova deca prouzrokuju trećim licima, kroz uporedni pregled srpskog, nemačkog i francuskog obligacionog prava. Cilj je da se ispituju sličnosti i razlike između ovih pravnih sistema u definisanju uslova, obima i granica takve odgovornosti. U radu se prvo razmatraju ključne odredbe o odgovornosti roditelja u građanskom pravu ovih država, naročito u pogledu utvrđivanja elemenata odgovornosti zasnovane na krivici i objektivne odgovornosti roditelja. U srpskom pravu, naglasak je na pretpostavljenoj krivici roditelja i mogućnosti oslobađanja od odgovornosti kroz dokaz o pravilnom nadzoru. Nemačko pravo, utemeljeno u nemačkom Građanskom zakoniku (BGB), uvodi nijansirani pristup, uravnotežujući principe odgovornosti zasnovane na krivici sa principima objektivne odgovornosti roditelja u određenim okolnostima. Francusko pravo, utemeljeno na tradiciji Građanskog zakonika (Code civil), evoluiralo je ka gotovo objektivnom modelu roditeljske odgovornosti, gde krivica igra manju ulogu. Iako sva tri sistema imaju za cilj da obezbede zaštitu oštećenih i promovišu odgovorno roditeljstvo, u radu se zaključuje da se ova tri sistema značajno razlikuju u načinu na koji uravnotežuju interese oštećene strane i porodice.

Ključne reči: odgovornost roditelja, šteta koju prouzrokuje dete, odgovornost zasnovana na krivici, objektivna odgovornost, srpsko, nemačko i francusko pravo.

Vencislav Petrov, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law, University St. Kliment Ohridski in Sofia,

Republic of Bulgaria

UDK: 347.233-053.2(497.2)

UDK: 347.648(497.2)

UDK: 342.726-053.2

UDK: 341.231.14-053.2

DOI: 10.5281/zenodo.17813559

CHILD'S PROPERTY RIGHTS

This scientific report provides an overview of the Bulgarian normative framework governing property rights of minors and legal actions pertaining to the disposition of property owned by minors and underage children. Proposals are made *de lege ferenda* for amendments to the existing legislation. The author proposes the expansion of the range of property which may be disposed by a minor after obtaining a court permission. The author also suggests that minors should be given the opportunity to perform smaller legal transactions on their own to meet their current needs.

Keywords: minor, child, property rights, disposition of property.

Dr Venčislav Petrov,

Vanredni profesor,

Pravni fakultet, Univerzitet Sv. Kliment Ohridski u Sofiji,

Republika Bugarska

IMOVINSKA PRAVA DETETA

U ovom naučnom izveštaju autor daje pregled normativnog okvira Republike Bugarske kojim se uređuju imovinska prava maloletnika i radnje koje se odnose na raspolaganje imovinom koja je u vlasništvu maloletnika i dece. Autor nudi predloge de lege ferenda u pogledu izmena postojećih zakona. Predlaže se proširenje kruga imovine za čije raspolaganje je potrebna dozvola suda. Autor takođe predlaže da se maloletnicima omogućí da sami obavljaju manje pravne poslove kako bi zadovoljili svoje trenutne potrebe.

Ključne reči: maloletnik, dete, imovinska prava, raspolaganje imovinom.

Ljubisha Stefanoski, PhD,

Associate Professor,

International Slavic University "Gavrilo Romanovic Derzhavin",

UDK: 347.23-053.2

UDK: 347.65/68-053.2

UDK: 347.77/78-053.2

Filip Vuchen, PhD,

Research Associate,

Institute for Intellectual Property, Skopje,

DOI: 10.5281/zenodo.17813573

Goce Naumovski, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law Iustinianus Primus, Ss Cyril

and Methodius University in Skopje

Republic of North Macedonia

CHILDREN AS OWNERS OF INTELLECTUAL PROPERTY

Human rights are universal rights inherent to all human beings, ensuring dignity, fairness, and equality regardless of race, sex, nationality, religion, or other status. Human rights are both individual and collective in nature. As individuals, children are also subject to the enjoyment of these rights! The protection of children's rights has evolved considerably throughout history, moving from a conception of children as devoid of rights to the recognition of their inherent rights as individuals.

On the other hand, Intellectual property (IP) refers to intangible creations of the human intellect, such as inventions, literary and artistic works, designs, and commercial symbols, names, and images. The moment ideas materialize into a sensory art form, they fall under the IP rights threshold and they become someone's property. But can children be owners of intellectual property (IP)? In essence, children have the right to own the fruits of their creative and inventive efforts, but adults must often handle the legal and commercial aspects until the child reaches legal age.

Children's personal rights in the digital environment, which includes online platforms and digital devices, involve applying existing rights like privacy, education, and protection from abuse to the online world, as well as new considerations such as digital literacy and equity. Key principles include safeguarding children from harm like abuse and exploitation.

Keywords: Human rights, Individual and collective rights, Children's rights overview, Private property rights, Intellectual property (IP), Children as (IP) owners, Digital environment.

Dr Ljubiša Stefanoski,

Vanredni profesor,

Međunarodni slovenski univerzitet Gavriilo Romanovič Deržavin,

Dr Filip Vučen,

Naučni saradnik,

Institut za intelektualnu svojinu, Skoplje,

Dr Goce Naumovski,

Redovni profesor,

Pravni fakultet Justinijan Prvi, Univerzitet

Svetog Ćirila i Metodija u Skoplju,

Republika Severna Makedonija

DECA KAO VLASNICI INTELEKTUALNE SVOJINE

Ljudska prava su univerzalna prava svojstvena svim ljudskim bićima, koja obezbeđuju dostojanstvo, pravičnost i jednakost svakom bez obzira na rasu, pol, nacionalnost, religiju ili drugi status. Ljudska prava su i individualne i kolektivne prirode, tako da deca kao individue takođe uživaju ova prava. Zaštita dečjih prava se značajno razvijala kroz istoriju, povev od shvatanja da deca nemaju nikakva prava do priznavanja njihovih urođenih prava kao pojedinaca. Intelektualna svojina odnosi se na nematerijalne tvorevine ljudskog intelekta, kao što su pronalasci, književna i umetnička dela, dizajn, komercijalni simboli, nazivi i slike. U trenutku kada se ideje materijalizuju u senzornom umetničkom obliku, one potpadaju pod prava intelektualne svojine i postaju nečije vlasništvo. Da li deca mogu biti vlasnici prava intelektualne svojine? U suštini, deca imaju pravo da poseduju plodove svojih kreativnih i inventivnih napora, ali odrasli često moraju da se bave pravnim i komercijalnim aspektima dok dete ne dostigne punoletstvo. Lična prava dece u digitalnom okruženju, koje uključuje onlajn platforme i digitalne uređaje, podrazumevaju primenu postojećih prava na privatnost, obrazovanje i zaštitu od zlostavljanja u digitalnom okruženju, kao i novi korpus prava kao što su digitalna pismenost i ravnopravnost. Jedan od ključnih principa je zaštita dece od štetnih radnji, kao što su zlostavljanje i eksploatacija u digitalnom okruženju.

Ključne reči: ljudska prava, individualna i kolektivna prava, prava deteta, prava privatne svojine, intelektualna svojina, dete kao vlasnik, digitalno okruženje.

Dr Olga Jović-Prlainović,
Redovni profesor,
Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa
privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici,
Republika Srbija

UDK: 342.7-053.2:004
UDK: 004.8:342.738-053.2
UDK: 004.738.5:341.231.14-052.3
UDK: 004.056.5:34(4-672EU)
DOI: 10.5281/zenodo.17813596

ZAŠTITA PRAVA DETETA U DIGITALNOM PROSTORU: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Konvencija UN o pravima deteta predstavlja najznačajniji međunarodni dokument u oblasti prava deteta, koji se u pravnoj teoriji s razlogom označava kao „Dečji ustav“. Iako u vreme njenog kreiranja nije bilo moguće predvideti dinamičan razvoj digitalizacije i tehnologija veštačke inteligencije, konvencijski principi i danas predstavljaju osnovu za zaštitu prava deteta u digitalnom okruženju. U prvom delu rada analiziraju se postojeći mehanizmi koji naglašavaju pozitivne obaveze država ugovornica da štite, unapređuju i obezbeđuju ostvarivanje prava deteta, uključujući i obaveze država da obezbede adekvatnu zaštitu deteta u digitalnom okruženju, uprkos činjenici da takve okolnosti nisu mogle biti predviđene prilikom usvajanja Konvencije. Princip najboljeg interesa deteta, pravo na privatnost, pristup informacijama i zaštita od svih oblika nasilja ostaju temelj na kojem države zasnivaju svoje odgovore na prepoznate tehnološke izazove. U tom kontekstu posebno se ukazuje na značaj Opšteg komentara br. 25(2021) Komiteta za prava deteta, koji pruža detaljne smernice za primenu Konvencije u digitalnom okruženju. Drugi deo rada, pored prikaza relevantnih regionalnih instrumenata, kritički razmatra nacionalnu strategiju i institucionalne mehanizme u oblasti zaštite deteta od rizika savremenih tehnologija, naglašavajući nedostatak sveobuhvatnog zakona i potrebu za usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti.

Ključne reči: Konvencija o pravima deteta; digitalno okruženje; veštačka inteligencija; zaštita privatnosti; pozitivne obaveze država.

Olga Jović-Prlainović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia

PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

The UN Convention on the Rights of the Child represents the most important international instrument in the field of children's rights. As such, it is often referred to in legal theory as the "Children's Constitution." Although at the time of its adoption it was not possible to anticipate the dynamic development of digitalization and artificial intelligence technologies, the Convention principles still constitute a foundation for the protection of children's rights in the digital environment. The first part of the paper analyzes the existing mechanisms that emphasize the positive obligations of States Parties to protect, promote, and ensure the exercise of children's rights, including the duty of States to provide adequate protection in the digital environment, despite the fact that such circumstances could not have been foreseen at the time of its adoption. The best interests of the child, the right to privacy, access to information, and protection from all forms of violence remain the foundation on which States base their responses to identified technological challenges. In this context, particular attention is given to General Comment No. 25 (2021) of the Committee on the Rights of the Child, which provides detailed guidance on the application of the Convention in the digital environment. In addition to presenting relevant regional instruments, the second part of the paper critically examines national strategies and institutional mechanisms for the protection of children from risks arising from the use of modern technologies, emphasizing the lack of comprehensive legislation and the need to align domestic law with international standards in this area.

Keywords: UN Convention on the Rights of the Child, digital environment, artificial intelligence, privacy protection, states' positive obligations.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

342.726-053.2/.6(048)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Правна заштита деце (2025 ; Ниш)

Zbornik sažetaka / Međunarodna naučna konferencija „Pravna zaštita dece”,
Niš, 11-12 December 2025 = Collection of summaries / International scientific
conference “Legal protection of children” ; [organizator konferencije, confe-
rence organizer Centar za pravna i društvena istraživanja ; urednici, editors-
in chief Predrag Cvetković, Sanja Đorđević Aleksovski ; prevod rezimea, pro-
ofreading Gordana Ignjatović]. - Niš : Pravni fakultet Univerziteta = Faculty
of law University, 2025 (Niš : Atlantis). - 104 str. ; 24 cm

Uporedo apstrakti na srp. jeziku i engl. prevod. - Tiraž 50.

ISBN 978-86-7148-336-0

1. Цветковић, Предраг Н., 1970-, правник [glavni i odgovorni urednik]
а) Деца -- Правна заштита -- Апстракти

COBISS.SR-ID 181579529